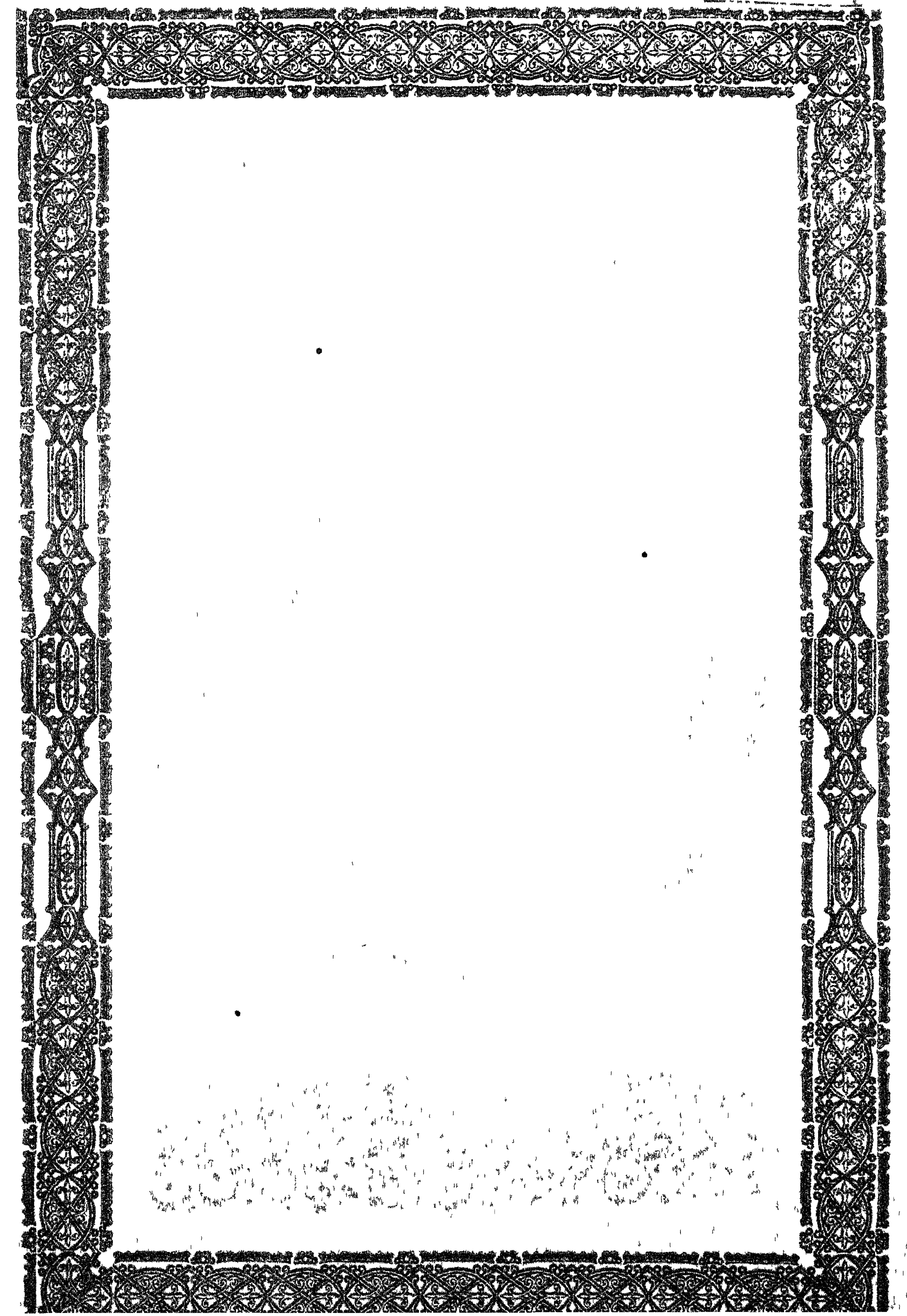
7120/SIA

دارالطبع سرکار عالی واقع بلدہ حیدرآباد دکن

فہرست مضامین کتاب لاجواب عزیز الاخلاق فی نصائح الآفاق

همه محتاج وی اند و او محتاج دیگرے نیست لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

نیست مانند او چیزے و اوست شنوا بینا

و اوست برانگیزندهٔ مردہا از قبور بروز نشور۔ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ

از زمین آفریدیم شمارا و در زمین باز در آریم شما را

وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ و اوست روزی دہندهٔ مخلوقات۔ از لطف و عنایت

و از زمین بیرون کشیم شمارا ۔ بار دیگر ۔

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا۔ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ

و نیست هیچ جنبنده در زمین ۔ مگر بر خداست روزی او ۔ خدا ما را کافی است و بهتر

الْوَكِيلُ۔ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ۔ فَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَىٰ

کارساز ۔ و خدا کارساز بس است بس در هر چیز برائے او نشانی است که دلالت کند

أَنَّهُ وَاحِدٌ و درود نا معدود بر آن فرستاده که لولاك لما خلقت الافلاك

بر آنکه او یکتا است اگر نبودی ای حبیب من پیدا نمی کردم آسمانها را

درشان اوست۔ و بر آل او که طیبین و طاهرین اند۔ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ

پاکیزه پاک جز این نیست که میخواهد خدا تا دور کند

عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا۔ مَثَلُ أَهْلِ بَيْتِي

از شما پلیدی را ای اهل بیت ۔ و تا پاک کند شمارا پاک کردنی مثل اهل بیت من

فِيكُمْ مَثَلُ سَفِينَةِ نُوحٍ مَنْ رَكِبَهَا نَجَا وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا هَلَكَ

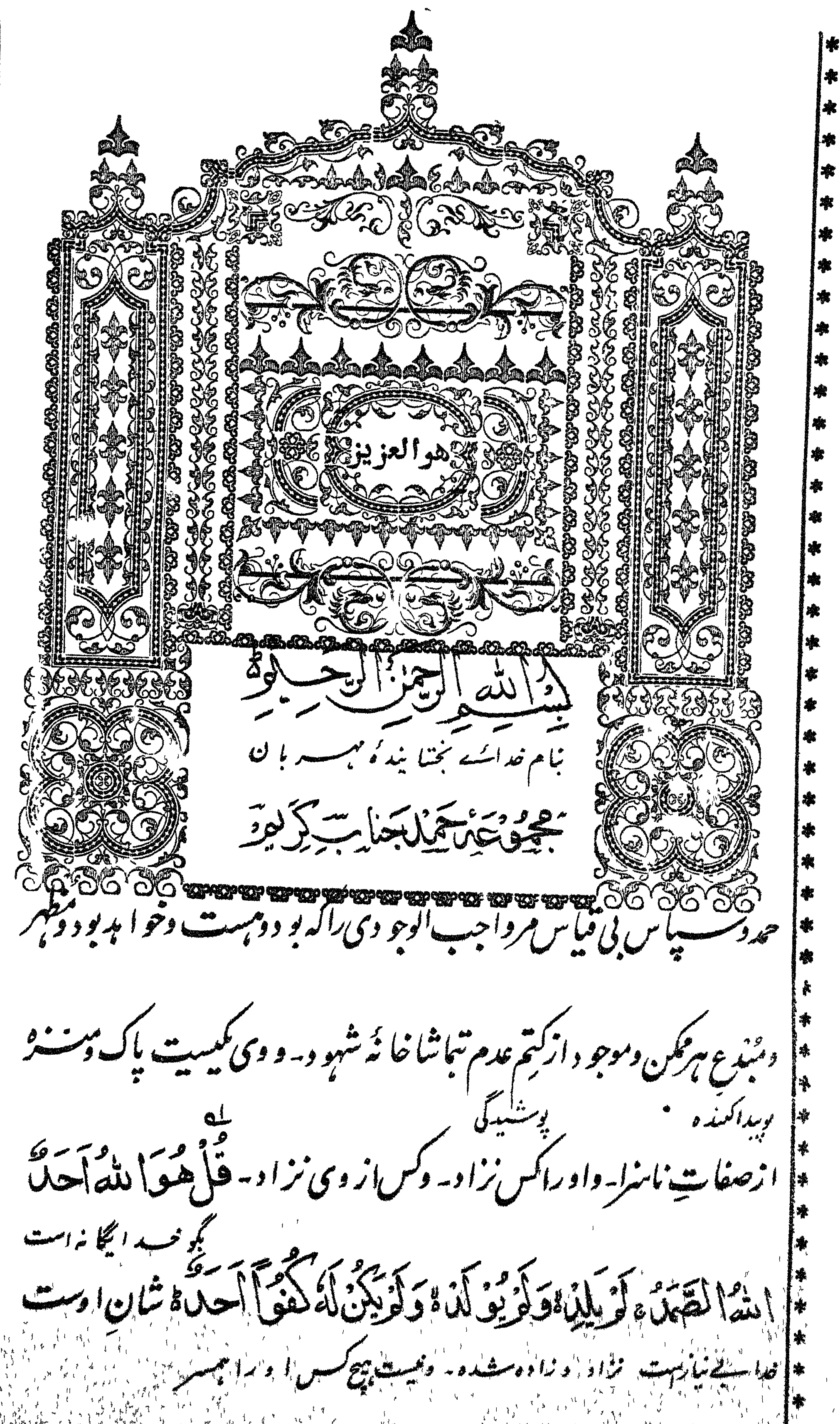
در شما مثل کشتی نوح هر که سوار شد برو نجات یافت و کسیکه تخلف از آن نمود هلاک شد

و بر یاران او که رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ۔ أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ

راضی شد الله از ایشان و راضی شدند ایشان از او ۔ اصحاب من همچو ستارگان اند

فَبِأَيِّهِمُ اقْتَدَيْتُمُ اهْتَدَيْتُمْ ۔ در منقبت آنها واقع شده

بهر که از ایشان اقتدا کنید راه یابید

هو العزیز

بسم الله الرحمن الرحیم

بنام خدائے بخشایندۀ مهربان

مجموعۂ حمد جناب کریم

حمد و سپاس بی قیاس مر واجب الوجودی را که بود و هست و خواهد بود و مظهر

و مُبدعِ هر ممکن و موجود از کتمِ عدم تماشا خانۂ شهود. و وی یکیست پاک و منزه

هویدا کننده ۰ پوشیدگی

از صفاتِ ناسزا. واو را کس نزاد. و کس از وی نزاد. قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

بگو خدا یگانه است

اَللّٰهُ الصَّمَدُ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُوْلَدْ وَلَمْ یَکُنْ لَّهٗ کُفُوًا اَحَدٌ شانِ اوست

خدائے نیاز است نزاد و نزاده شده. و نیست هیچ کس او را همسر

فقرا متعارف بلاد و امصار تحفةً ابلاغ داشتم. بمنت خدای را عزوجل که آن رساله منظور اهل بصر و مقبول ارباب خبر گشته (تا آنکه اکثری تبرسیل نامجات تعریفیه و شکریه و بعضی بارسال تقاریظ و تواریخ متعدده راقم الآثم را خیلی ممنون و مسرور ساختند- اما اندراج آن غیر ضروری دانستم) و بعض احباب معززین متعدد نسخه جات باشتراء بقیمت مقرره اصلی باطفال و طلبا ر مدارس جداگانه که نادار و عدیم الاستطاعت بودند تقسیم کردند- وچون دیدم که بذریعه پوست انگریزی و آصفی بسا درخواستهائے راغبین علی التوالی بطلب نسخه جات بنامم میرسند لاجرم مکرات و مرات طبع کنانیدم- وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ؕ

ونیست توفیق من مگر بفضل خدا بروے توکل کردم و بسوئے او رجوع میکنم

حکیم محمد ضیاء الله صاحب — تحصیلدار سلطان آباد
حاجی صفدر حسین صاحب — مهتمم تعمیرات گلبرگه
مولوی اکرم الدین خان صاحب — اول تعلقدار پربهنی
عبد القادر صاحب طاهر — دوم تعلقدار بهونگیر

محمد هدایت علی صاحب — مددگار معتمد افواج سرکار عالی
مرزا غلام مصطفی بیگ صاحب — ناظم نظم جمعیت سرکار عالی
مولوی امیر محمد خان صاحب — صدر تعلقدار پائیگاه علاقه شمس الامرا
محمد عبد القادر صاحب چیده — تحصیلدار پائیگاه

نواب رحمن یار جنگ بهادر — ناظم دفتر ملکی سرکار عالی
سید حسن علی صاحب طلسمی — تعلقدار علاقه وزیر عدالت و امور عامه
مرزا اکرام علی صاحب — مددگار معتمد عدالت و کوتوالی علاقه پیشکاری
میر تهنیت علی صاحب — مهتمم کوتوالی اورنگ آباد

امّا بعد این رساله ایست مسترادتفصیل وتکمیل بر نصایح عزیزیه منطبعه

۹ ذیحجه ۱۳۱۱ھ ہجری که کمترین بی بضاعت وقلیل الاستطاعت بندهٔ ناچیز

مُعرّا از شعور وتمیز محمد عبد العزیز عفا اللہ عنه واحسن اللہ احواله وعاقبته

آمین۔ حسب حوصلهٔ خود برای تدریس فرزندانِ خویش **احمد عبد اللہ**

ومحمد عبد الرحمٰن سلمہما المنان تالیف وطبع نموده تا بخوبی

افادهٔ خویش مقبول عام گشته ومطلوب انام بوده است قبل از انطباعِ آن خواستم

که احدی از کتب فروشانِ اندیا ر۔ ویا مالک مطابع دیگر امصار بصرفِ ذاتی

طبع نماید ومتمتع گردد۔ تا یکیک رساله نزد آنها فرستادم مغتنی به نشد و

پروا گرفته شده بآن۔

نه کسی از خواہشمندان بچشم افتاده که برغبتِ دلی خود متحمل بارِ طبع شود۔ وبه

اشاعتش مصداق ہم خرما وہم ثواب گردد۔ ناچار خود متوکلاً علی اللہ

از صرفِ زرِ ذاتی صرف نظر نموده متعدد نسخه جات طبع وبخدمات مرا

و بالغ فرض است شناختن خدائے عزوجل۔ بعده دانستن احکام و ارکان اسمائے

العزیز بر توحید خالق دنیا و ما فیها ثابت قدم باش که خدا تعالیٰ

می بخشد آنرا که شرک کند به او۔ و می بخشد سوائے این هر آنرا که خواهد۔ وَإِلٰهُكُمْ إِلٰهٌ

معبود شما خدا

وَاحِدٌ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ۔ اَللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ

یکتا است۔ نیست هیچ معبود بجز وے بخشاینده مهربان۔ خدا نیست هیچ معبود مگر زنده تدبیر عالم کننده است

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ وَمَنْ يُّشْرِكْ

هر آئینه خدا نمی آمرزد اینکه شریک مقرر کرده شود به وی و می آمرزد غیر آن هر کرا خواهد۔ و هر که شریک

بِاللّٰهِ فَقَدِ افْتَرٰٓى إِثْمًا عَظِيْمًا۔ إِنَّمَا اللّٰهُ إِلٰهٌ وَّاحِدٌ۔ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللّٰهِ

مقرر کند هر آئینه افترا کرده است گناه بزرگ۔ جز این نیست که خدا معبود یگانه است۔ پس مخوان با خدا معبود

اٰخَرَ فَتَكُوْنَ مِنَ الْمُعَذَّبِيْنَ۔ وَأَنْذِرْ عَشِيْرَتَكَ الْأَقْرَبِيْنَ۔ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللّٰهِ

دیگر را آنگاه باشی از عذاب کردگان۔ و بیم کن خویشان نزدیک ترین خود را۔ و مخوان با خدا

إِلٰهًا اٰخَرَ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ۔ سُبْحٰنَ اللّٰهِ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ۔ وَهُوَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ

معبود دیگر را نیست هیچ معبود بجز او۔ پاکی خدا راست و بلند تر است از آنکه شریک می آرند۔ و اوست خدا نیست هیچ معبود

إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِى الْأُوْلٰى وَالْاٰخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ۔

بجز او او راست ستایش در دنیا و آخرت و او راست فرمانروائی و بسوی او باز گردانیده شوید۔

لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ۔ إِنَّ إِلٰهَكُمْ لَوَاحِدٌ۔ رَبُّ السَّمٰوٰتِ

شریک مقرر مکن با خدا هر آئینه شرک ستمی است بزرگ۔ هر آئینه معبود شما یکی است۔ او پروردگار آسمانها

وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ۔ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا

و زمین است۔ و آنچه در میان آنهاست و او پروردگار مشرقهاست۔ پروردگار آسمانها و زمین و آنچه

زبانی ندارم که از عہدۂ منت و شکر خدایتعالی بدر آیم۔ ہر کہ آن رسالہ را دید بدل پسندید

بلکہ ہمچو کاغذ زر میبرد۔ احسان خالق المنان کہ از ہندو تا مسلمان و از پیر تا جوان بچشم قیمت

برین نگاہے می اندازد۔ و برغبت دل خریدارش میشود۔ لہذا حسب فرمایش

بعض احباب مودت انتساب بر مطالب مولفۂ اولی نظر ثانی کردم در تقدیم و تاخیر ثمہا

فکر بکار بردم۔ و دیگر چند نصایح ضروریہ را استزاد کردم و بلحاظ سنہ

(عزیز الاخلاق فی نصایح الآفاق) نام نہادم۔ نیز نامۂ مبارک رسول مقبول
۱۹ ۱۳ھ

علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ و السلام کہ مبنی بر دعوت اسلام و توحید رب انام است

و بنام پادشاہ مصر صادر گشتہ مع ترجمہ اش تبرکاً شریک ہذا نمودم۔ تا بخوانند

و عمل نمایند۔ بمقتضائے بشریت و فحوائے الانسان مرکب من الخطاء والنسیان
انسان مرکب است از خطا و فراموشی

اگر غلطی درین مجموعہ بینید التماس اصلاح میدارم و بس۔ و اللہ الموفق بالخیرۃ
دہندۂ توفیق خیر خدایتعالی است

العزیز اسعدک اللہ تعالیٰ فی الدارین بدانکہ آی برنبدۂ عاقل
در ہر دو جہان خدایتعالی ترا سعادت مند کناد۔

(سطر اول) بسم الله الرحمن الرحیم منجانب محمد بن عبدالله

(سطر دوم) و رسولِ او بمقوقس۔ بزرگِ قبطیان سلام۔

(سطر سوم) بر هر که برین هدایت اتباع کرد۔ بعد ازاین تحقیق که من۔

(سطر چهارم) بدعوتِ اسلام ترا میخوانم۔ اجابت کن۔

(سطر پنجم) سلامتی یابی۔ خدائتعالی ثواب دوچند میدهد۔

(سطر ششم) اگر نافرمانی کنی تو آن میرسد که بقوم قبطیان رسید۔

(سطر هفتم) اے اہلِ کتاب بیائید بسوئے کلمۂ که۔

(سطر هشتم) مابین ما و شما مسلّم میباشد و آن اینکه عبادت نکنیم ما۔ مگر خدا یرا۔

(سطر نهم) و شریک نکنیم با او هیچ شی را۔ و نه مقرر کنیم بعضی از ما۔

(سطر دهم) بعضے را معبودان غیر از خدا۔

(سطر یازدهم) اگر برمیگردید پس بگوئید گواه باشید تحقیق که ما مسلمانیم۔

۱

سورهٔ ص (۶۶)

بَیْنَهُمَا الْعَزِیزُ الْغَفَّارُ ۝ وَهُوَ الَّذِی فِی السَّمَاءِ إِلَٰهٌ وَفِی الْأَرْضِ إِلَٰهٌ

میان اینهاست غالب آمرزگار — و اوست آنکه در آسمان فرمان رواست و در زمین فرمان روا

سورهٔ زخرف (۸۴)

وَهُوَ الْحَکِیمُ الْعَلِیمُ ۝ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَکِیلًا ۝

و اوست باحکمت دانا پروردگار مشرق و مغرب است نیست هیچ معبود مگر او- پس کارگیر او را

سورهٔ مزمل (۹)

و در عبادتش کسی را شریک مگردان وَلَا یُشْرِکْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ۝

و شریک نیارو در عبادت پروردگار خویش هیچکس را-

سورهٔ کهف (۱۱۰)

العزیز این نامه ایست که برسم دعوت الی الهدایت از جانب

ختمی مآب خلاصهٔ موجودات علیه و آله افضل التسلیمات و التحیات بمهر

بسوی پادشاه مصر مسمی بمقوقس هفت سال از هجرت گزشته بصحابت

حاطب بن ابی بلتعه و عمّر بن سلمه مرسل بود- در سفر قوم قبطیان- در بعض

از نواحی فرانس از نزد رهبان قبطی بلدهٔ اجمم که از بلاد ارض مصر است

در ۱۲۷۵ هجری نبوی بعهد حکمرانی عبدالمجید خان سلطان عثمانی یافت و

بدست شد- و گفت این را ودیعت نمایند در اشیائیکه از آثار نبویت است

ترجمهٔ نقل خط کوفی

دهندگان ثواب و تهدید کنندگان از عذاب بیان کنندگان ما را آنچه محتاج میشویم بدان از امور دنیا و دین

أَنْتَ الَّذِي خَلَقْتَ وَهَيَّأْتَ مَا نِعَمًا وَأَسْبَابَ عَيْشِنَا أَمْقَادِيرَ وَالسُّنَنِ

تو آنی که آفریدی - و مهیا کردی از روی کرم - اسباب عیش ما را به اندازها و اسلوبها

و تائید کرد ایشان را با معجزات باهره - و پیغمبران از عیوب روحانی و جسمانی پاک اند - و معزول نشوند

و بر تعین تعداد ایشان نباید ایستاد - اول پیغمبران جد اعلائی ما حضرت آدم صفی الله - و آخر ایشان

پیغمبر ما محمد رسول الله اند صلی الله علیه وآله وسلم و علی جمیع الانبیاء والمرسلین - و وی پیغمبر تمام عالم است

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ۝ چون نام مبارک محمد رسول الله شنوی صلی الله علیه وآله

و نفرستادیم شما را مگر برائے رحمت عالم -

وسلم بگو - و در اکثر اوقات درود شریف بفرست بر پیغمبر ما صلی الله علیه وآله وسلم -

مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ عَشْرًا - إِنَّ اللهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ

هر که بر من یکمرتبه درود فرستد خدا تعالی بروی ده مرتبه رحمت نازل فرماید - هر آئینه خدا و فرشتگان او درود میفرستند

عَلَى النَّبِيِّ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝ اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى

بر پیغامبر - اے مسلمانان درود فرستید بر وے و سلام گوئید سلام گفتنی - خداوندا رحمت کامله نازل فرما

سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ ۝ از شرک و بدعت

بر سردار ما محمد و بر آل او و برکت ده و سلام برسان -

حذر کن و بر استقامت بدین ثابت قدم باش - الاستقامة فوق الكرامة

استقامت برکرامت برتری است

حاشیه: پاره (۱۷) سوره انبیاء - مشکوة صفحه (۸۶) - سنن ابن ماجه - سنن ترمذی - سنن ابوداؤد و ترمذی - حدیث ابوداؤد - نسائی ۱۲ - پاره (۲۲) سوره احزاب - مشکوة صفحه (۸۶)

ایا تو میدانی که حکامِ عدالت بلا اعتبارِ قوم بر شهادتِ دو گواه مقدمات

یکسوئی نمایند - درآن حالیکه یک لک و چندین هزار پیغمبر اولوالعزم علیهم السلام بزبانِ مختلف علی التواتر

والتوالی شهادت وگواهی داده اند که خدا تعالی یکیست - وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ لَهٗ منزه

او یکیست شریک او چیزی نیست

و بی عیب است - زنده و دانا و توانا است - همیشه باشد ابتدا و انتهایش ندارد - و از

هر نقص و زوال پاک است - مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ - و مستحق پرستش بجز ذات یگانهٔ او

چنانکه باید شناخت نشناختیم ترا -

دیگری نیست پس درین امر شک آوردن خود را در ورطه هلاکت انداختن است - هُوَ الْاَوَّلُ

اوست نخستین همه

وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ج وَهُوَ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ **العزیز** خالق تمام را

و اوست آخرین همه و اوست آشکار و اوست پنهان - و او بهر چیز دانا است -

جز نامی که در شرع شریف آمده نتوان خواند مگر بترجمه هیچ خدا و پروردگار و غیره که از عربی بفارسی

ترجمهٔ الله و رب است - و بحکم عقل بر وی نامی نتوان نهاد و هر وقتیکه نامِ خدا تعالی میشنوی جل جلاله بگو که هر

نامِ پاکِ خدای اجلشانه را تعظیم کند - آن بنده را خدا تعالی میان خلق عزیز میگرداند **العزیز** خدا تعالی با

پیغمبران علیهم السلام که فرستاده همه حق اند از نوع بشر بشر اند هیچ بشر بلکه بالا قوت اند و درمیان بجر بشارت

گرانی و سبکی اعتباری است نه حقیقی پس ثواب آن بطاعت زیاده میگردد - و

معصیت ناقص می ماند - همچنین آیه وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ

وچون خوانده شود براایشان آیات خدا زیاده سازند آن آیات ایمان ایشان را وبر

رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۝ و کریمه لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ - عبارت از خوف

پروردگار خویش توکل می کنند - تا زیاده شوند از روی ایمان با ایمان سابق ایشان -

و خشیت و اخلاص و محبت است که در تصاعد و ترقی باشد بخوف و رجا از منهی عنه

بالا ردی

باز ماند و بمامور به پردازد تا از نکال و عذاب باز رهد و باجر و ثواب فایز گردد - باید که

بنده هر عمل که کند خالص باشد در قول - و فعل - دل - و جوارح - خود را موافق دارد - و حرکات

و سکنات او از برای حضرت بے نیاز باشد - نه همچو منافقان که بزبان اقرار کردند و در دل

انکار نمودند - حق تعالی بضمایر ایشان داناتر است - وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ وَاللَّهُ

و خدا داناست - بآنچه در سینه هاست - و خدا

يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ - ایمان اسلام هر دو یکیست - إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

میداند آنچه در دل هائے شماست - هر آئینه دین معتبر نزدیک خدا اسلام است

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝

و هر که طلب کند ورای اسلام دین دیگر را پس هرگز قبول کرده نخواهد شد از وے و او در آخرت - از زیان کاران است

و اگر فرقی است فرق اعتباری که ایمان متعلق باعتقاد است و اسلام متعلق بانقیاد و

فرمان بری

پاره (٩) سوره انفال

پاره (٢٦) سوره فتح

پاره (٤) سوره آل عمران

پاره (٢٢) سوره احزاب

پاره (٣) سوره آل عمران

غیب

تا آنحضرت علیه الصلوٰة والسلام از تو خوشنود باشند۔ مبادا بلغزی از اسلام دور افتی

(نعوذ باللہ منہا) شفاعت شافع روز محشر صلی اللہ علیہ وسلم بہ تو نمیرسد یٰاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْۤا اَطِیْعُوا اللّٰهَ

از و پناه خدا می خواهیم۔ اے مسلمانان فرمان برید خدا را

وَاَطِیْعُوا الرَّسُوْلَ وَلَا تُبْطِلُوْۤا اَعْمَالَكُمْ وَمَاۤ اٰتٰىكُمُ الرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ وَمَا نَهٰىكُمْ عَنْهُ

و فرمان برید پیغامبر را۔ و باطل مکنید عملهای خود را و هرچه بدهد شما را پیغامبر بگیرید آنرا۔ و هرچه منع کند شما را

فَانْتَهُوْا وَاتَّقُوا اللّٰهَ ؕ ۵ ابی حکم شرع آب خوردن خطا است ۶

از آن باز ایستید و بترسید از خدا۔

وگر خون بہ فتویٰ بریزے رواست۔ **ایعزیز** ایمان راست پنداشتن

لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ بدل و اقرار کردن بزبان است۔ و نیز عمل بارکان

بجز خدا تعالیٰ لائق پرستش چیزی نیست محمد رسول خدا است

اگرچہ عمل بارکان جزو ایمان نیست اما بی آن شخصیت حسن ایمانی عریان است

بے لباس

کہ بآن نظر کردن نتوان عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ قِیْلَ لَهٗ اَلَیْسَ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

روایت از وهب بن منبه که گفته شد او را که آیا نیست لا اله الا اللہ۔

مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ قَالَ بَلٰی وَلٰكِنْ لَیْسَ مِفْتَاحٌ اِلَّا لَهٗ اَسْنَانٌ۔ ایمان زیاده میشود و نه کم

کلید جنت گفته آرے ولیکن نیست کلید مگر آنکه او را دندانها می باشد۔

آنچه در حدیث وارد است که الایمان یزید و ینقص مراد از کمی و بیشی انحطاط و ازدیاد و تاثیر

در قلب است باختیار حسنات و ارتکاب سیئات مثل آنکه گوئی که طالع خفیف است یا ثقیل

اعت فرشتگان میکند که نزد رب العلمین ست چنانکه فرمود فاذکرونی

پس یاد کنید مرا

اذکرکم ۵ فاذکروا الله کذکرکم اباءکم او اشد ذکرا ۵ واذکر ربک کثیرا

یاد کنم شما را. پس یاد کنید خدا را همچو یاد کردن شما پدران خویش بلکه زیاده تر از یاد کردن. یاد کن پروردگار خود را بسیار

وسبح بالعشی والابکار ۵ ولذکر الله اکبر والله یعلم ما تصنعون

و تسبیح بگو در شام و صبح. و هر آینه ذکر خدا بزرگتر است و خدا میداند آنچه میکنند.

الذاکرین الله کثیرا والذاکرات اعد الله لهم مغفرة واجرا عظیما ۵

مردان یاد کننده خدا را بسیار و زنان یاد کننده. مهیا کرده است خدا برای ایشان آمرزش و مزد بزرگ.

یایها الذین امنوا اذکروا الله ذکرا کثیرا ۵ وسبحوه بکرة واصیلا ۵ هو الذی

مسلمانان یاد کنید خدا را یاد کردن بسیار و به پاکی بخوانید او را صبح و شام. اوست آنکه

یصلی علیکم وملئکته لیخرجکم من الظلمات الی النور ۵ وکان بالمؤمنین

رحمت میفرستد بر شما و دعاء رحمت میکنند فرشتگان او تا برآرد شما را از تاریکیها بسوی روشنی. و هست خدا بمسلمانان

رحیما ۵ تحیتهم یوم یلقونه سلم ۵ واعد لهم اجرا کریما ۵ یایها الذین

مهربان. دعاء ایشان روزیکه ملاقات کنند بخدا سلام است. آماده کرده است برای ایشان مزد نیک. ای

امنوا لا تلهکم اموالکم ولا اولادکم عن ذکر الله ج ومن یفعل ذلک

مسلمانان مشغول نگرداند شما را اموال شما و نه فرزندان شما از یاد کردن خدا. و هر که بکند این کار

فاولئک هم الخسرون ۵ ز یاد غیر میگردد بدل یاد خدا کمتر

پس آن جماعه ایشانند زیانکاران

پر شد خانه سیا شد اصا جنانه جا کمتر ۵ برگ درختان سبز در نظر هوشیار

هر ورقی دفتریست معرفت کردگار العزیز انسان را چه جای تکبر است

وکلمه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ - تبدریج مداومت نمائی - که افضل الذکر آمده تا ایمان

بجز خدایتعالی لایق پرستش چیزی نیست محمد رسول خداست -

تو کامل شود - و دولت صفا یابد - و حرف لا بشکل مقراض از برای چیست؟ جهت

قطع نمودن محبت ماسوی الله تعالی است **العزیز** امر[٤٧] معروف و نهی منکر فرض دان -

امر معروف اینکه شرع شریف بدان امر کرده - و نهی منکر آنکه شرع از وی باز داشته

و عقل را در آن دخلے نه وَيَأْمُرُوْنَ[٤٨] بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاُولٰٓئِكَ

و بفرمایند بکار پسندیده و منع کنند از ناپسندیده - و همین گروه

هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ۞ وَاَمَرُوْا[٤٩] بِالْمَعْرُوْفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلّٰهِ عَاقِبَةُ الْاُمُوْرِ ۞

رستگاران اند - و بفرمایند بکار پسندیده و منع کنند از کار ناپسندیده و خدای راست نهایت همه کارها -

العزیز شجر و حجر و طیور حتی که حشرات الارض همه مخلوق از ذکر خالق خود غافل نیستند

ع بذکرش هرچه بینی در خروش است وَاِنْ[٥٠] مِّنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ ۞ ٥

و نیست هیچ شئے مگر آنکه تسبیح میکند به حمد او -

هر گیاهی که از زمین روید ؛ وحده لا شریک له گوید - تو نیز بیاد[٥١] خدایتعالی مشغول باش

که بے ذکر خدایتعالی دل بنده تاریک میگردد - هر گاه[٥٢] جماعتی مردم که ذکر خدایتعالی میکنند

گروهی از فرشتگان با رحمت الٰهی تعالی شانه بر وی محاصره میکنند - و خدا وند عالم ذکرش در آن

٤٧ مشکوٰة صفحه (٤٣٦)
٤٨ پاره (٤) سوره آل عمران
٤٩ پاره (١٧) سوره حج
٥٠ پاره ١٥ سوره بنی اسرائیل
٥١ ترمذی، مشکوٰة صفحه (١٩٨)
٥٢ مسلم، صحیح مسلم صفحه (٣٤٥)

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ أَتْقٰكُمْ إِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ البتہ سادات را تعظیم کن

ہر آئینہ گرامی ترین شما نزدیک خدا پرہیزگار ترین شما است - ہر آئینہ خدا دانا خبردار است -

اگرچہ فاسق باشند ے اولادِ نبی کہ نیست بر او نہیٔ چون آیۂ منسوخ کلام اللہ است

العزیز فکرِ صد سال میکند بندہ ٭ موت بر دوش میکند خندہ نمی بینی کہ در چندین ہزار

مقابر و مزار خفتہ اند پیر و جوان و اطفال شیرخوار - فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ ہمہ سعی ہا

پس عبرت گیرید اے خداوندان دیدہا -

کردند - و نعمتہا خوردند - ناگاہ شربتِ اجل چشیدند و حسرتہا بردند كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ و از موت

ہر نفسی چشندہ موت است -

بیندیش - در عمل کوش و زادِ آخرت بردار بیش - يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ

اے مسلمانان - ہر آئینہ بعض از دواج شما

وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ ے بدنیا دل نہ بندد ہر کہ مرد است

و بعض اولادِ شما دشمنان اند در حق شما پس بترسید از ایشان

کہ دنیا سر بسر اندوہ و درد است ٭ برو باری بگورستان نظر کن ٭ کہ دنیا شیر مردان را چہ کرد

غافل ز احتیاطِ نفس یک نفس مباش ٭ شاید ہمین نفس نفسِ واپسین بود ٭ تاکی طلبی نعمت دنیا

چشم را و از دل چہ فراموش کنی خوف عدم را ٭ ہر کس کہ دلش پاک شد از کلفت دنیا

بیند بعیان در ہمہ جا - نور قدم را ٭ این دولت این نعمت این حشمت و شوکت ہمہ یکسان کالعدم

پارہ (۲۶) سورۃ (الحجرات)

پارہ (۲۸) سورۃ (الحشر)

پارہ (۴) سورۃ (آل عمران)

پارہ (۲۸) سورۃ (التغابن)

که اول او نطفهٔ ذلیل است از شکم تا بجنار آمده از رهِ بول دو بار آمده و آخر او میت متعفن

و خود حمال نجاسیتن ۔ و تکبر مکن که تکبر سزاوار صفت قادر قدیر است

مر او را رسد کبریا و منی ٭ که ملکش قدیم است و ذاتش غنی ٭ شیطان تکبر کرد خوار و ذلیل شد

تکبر عزازیل را خوار کرد ٭ بزندان لعنت گرفتار کرد وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ

ومرو در زمین

مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ۝ كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ

خرامان هر آئینه تو نخواهی شکافت زمین را و نرسی به کوه ها در درازی ۔ همه این خصلت ها هست

سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ۝ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا

بد فعلی آن ۔ نزدیک پروردگار تو ناپسندیده ۔ و متاب خسارهٔ خود را از طرف مردمان یعنی متکبر و راه مرو در زمین خرامان

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۝ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ

هر آئینه خدا دوست نمی دارد هر نازنده خود ستاینده را ۔ و میانه روی کن در رفتار خود و فرود آر آواز خود را

إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ۝ و غیره

هر آئینه آنانکه تکبر میکنند از عبادت من داخل خواهند شد بدوزخ خوار شده

مباش که من ولدِ فلانم که فردائے قیامت از عملِ نیک پرسند نه از نسب

المنة لله که نیازم بنسب نیست ٭ انیک به شهادت طلبم لوح و قلم را

بندهٔ عشق شدی ترکِ نسب کن جامی ٭ که درین راه فلان ابن فلان چیزے نیست

بے رحم و بے وفا است کہ باکسی از چشم ترحم نہ نگریست۔ و دنیا سرائے

ترک است۔ این راہ خطرناک طے نمودن و بہ وحشت خانہ لحد خفتن مسلّم پس درین دنیائے

فانی و برین قلیل زندگانی دل منہ۔ و ہرگز بران اعتماد مکن۔ و باد راکِ احوال و اعمالِ

مذمومہ خود بسیار باید گریست و خندہ کم۔ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا

پس باید کہ بخندند اندکے و بگریند بسیارے

حجتِ زندہ دلی دیدہ گریان باشد ٭ شاہدِ مُردگیِ دل لبِ خندان باشد

تا نہ گرید طفل کے جوشد لبن ٭ تا نگرید ابر کے خندد چمن

شعر

و ترا جہتِ خور و نوش و سیر و بازی و عیاشی و تحصیلداری و تعلقداری نیافریدہ اند

مگر بنابرِ عبادت (نمیخواہم تعلقدار باشم ٭ اگر باشم بکار یار باشم) وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

دنیا فریدہ ایم جن و انس را مگر برای آنکہ پرستند مرا۔

خوردن برائے زیستن و ذکر کردن است ٭ تو معتقد کہ زیستن از بہرِ خوردن است

رباعی

تا چند بفکرِ دل خراشِ دنیا ٭ سرمایہ حسرت انتعاشِ دنیا ٭ از دست مدہ شرافتِ اشرفِ خلق

آدمی تو مگرد در تلاشِ دنیا ٭ گر طالبِ دنیائی رنجور شوی ٭ ور طالبِ عقبائی مزدور شوی

پائے خطاب ... پائے خطاب ... رباعی

پارہ (۲۷) سورہ ذاریات

ناحق چه خوری مالِ یتیمانِ غریبان ٭ مملو مکن آز آتشِ سوزنده شکم را ٭ غمگین مشو از سختیِ ایام که باشد

شادیِ فراوان پسِ هر رنج و الم را ٭ گر عقل رسا داری و گر دیدهٔ بینا ٭ از بیم گنه خشک مکن دیدهٔ نم را

اَلدُّنْیَا جِیْفَةٌ وَطَالِبُهَا كِلَابٌ ؕ اَیْنَمَا تَكُوْنُوْا یُدْرِكْكُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِیْ بُرُوْجٍ مُّشَیَّدَةٍ ؕ

دنیا مردار است و طالب آن سگان - هر جا که باشید دریابد شما را مرگ و اگرچه باشند در محلهائے محکم -

فَاِذَا جَآءَ اَجَلُهُمْ لَا یَسْتَاْخِرُوْنَ سَاعَةً وَّلَا یَسْتَقْدِمُوْنَ ؕ و آدمی بر امر گسست بقاء امی

پس چون برسد آن وقت مقرر ایشان باز نمانند ساعتی و نه پیش روند -

با دست تعالی شانه درین حدیقه بهار و خزان هم آغوش است ٭ زمانه جام بدست و جنازه بر دوش است

كُلُّ شَیْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهٗ ؕ كُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَانٍ ؕ وَّیَبْقٰی وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلٰلِ وَالْاِكْرَامِ ؕ

هر چیز هلاک شونده است مگر روی او - هر که هست بر زمین فانی شود - و باقی ماند روے پروردگار تو خداوند بزرگی و انعام

وقت آنست که زین ازفا درگزریم ٭ کاروان گشت روان سر راه سفریم ٭ توشهٔ راه نداریم و تهی دستانیم

سفرِ دور و دراز هست چسان راه سپریم ٭ جمع کردیم بسے گو سر و سامان لیکن ٭ جز کفن پاره دگر هیچ نه همراه بریم

پادشاها تو کریمی و رحیمی و غفور ٭ دستِ ما گیر که درماندهٔ بی بال و پریم ٭ عاقبت خیر بگردان بطفیل احمد

بر عطای تو و بر لطفِ نبی می نگریم ٭ وحسرتا دنیا دو روزه عجب ناپایدار و عجب مکار است

که در دام او چه پیر و چه نوجوان بلکه طفل شیرخوار هم گرفتار است و لئے دنیا را عجب

سوره نساء آیه (۷۸)

سوره نحل آیه (۶۱)

سوره قصص آیه (۳۰)

سوره الرحمن آیه (۲۶)

عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَاباً وَخَيْرٌ أَمَلاً — دنیا و آخرت بهم جمع نمی شود۔

برو ورکار رو از جهت ترا است خوب تر نه از جهت بیدا داشتن۔

حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ

جنت بدلیل مکاسب محنت است   دوزخ بدلیل شهوات۔

آورده اند که فربه در راه واقع شده بود۔ مردودین عند المرور از آن بضبطِ نفس

و نفس بر و اختندی و برای آنکه مشامِ او به عفونت نشود دستمال به مشام خود باکشیده دم

سبک بدر تاختندی۔ قضارا صاحب دلی روشن ضمیر را در آنجا گذر افتاده فرمود که یا اَیُّهَا النَّاس

فضله را افتاده را از زبانِ حالش بیان است که خالقِ عالم او را اوّلاً غذای لطیف و

پاکیزه پیدا نموده۔ تا آنکه او در شکمِ مخلوق فرو رفت و تحلیل گشت آخر از بدبوئی ازان

تنفر پیدا شده و نوبت باکراه رسید۔ درین صورت خواستگارِ انصاف است که

در میانِ ما و شما باعثِ این نفرت کیست۔ اِنَّ فِی ذَالِكَ لَعِبْرَةً لِاُولِی الْاَبْصَارِ

هر آینه درین مقدمه پندی است خداوندان چشم را

و باندوختنِ مال و متاعِ دنیا حریص مباش که بعد مرگِ تو مَالُكَ مَقْسُومٌ وَعَلَيْكَ الْحِسَابُ

مالِ تو تقسیم می شود و حساب آن بر ذمه تو باشد

وَحَلَالُهَا حِسَابٌ وَحَرَامُهَا عَذَابٌ۔ وَاللّٰهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

و حساب مال حلال و عذاب مال حرام بذمه است۔ و خدا زود کننده حساب است۔

زین هر دو چو بگذری رسولی تو بی شبه مهرتا به قدم نور شوی نور شوی - نُوْرٌ عَلٰى نُوْرٍ

روشنی افزوده بر روشنی

يَهْدِي اللّٰهُ لِنُوْرِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؎ از وجود و از عدم گر بگذری

راه نماید خدای تعالی بنور معرفت خود هر کرا می خواهد -

از حیاتِ جاودانی برخوری ؎ آسایشِ تن مخواه که دنیا جائے آسایش نیست بلکه

جای آزمایش است اَلَّذِيْ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا

آنکه آفرید مرگ و زیست را برای آنکه بیازماید از شما کیست نیکوکار

حدیث اَلدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْاٰخِرَةِ درین دنیا آنچه خواهی کشت ثمره آن در آن عالم

دنیا مزرعه آخرت است -

خواهی یافت ؎ گندم از گندم بروید جو ز جو ؛ از مکافاتِ عمل غافل مشو -

حدیث حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيْئَةٍ دنیای دو روزه گذشتنی و گذاشتنی است ؎

محبت دنیا سر همه خطاها است -

کرا جاودان ماندن امید نیست ؛ کسی را نه بینی که جاوید زیست - خردمندی آنست

که غفلت نگذاری - و دل از دنیا برداری زاد عقبیٰ حاصل کنی - حدیث اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ

دنیا قیدخانه مومن -

وَجَنَّةُ الْكَافِرِ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيْلٌ ج وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقٰى

و جنت کافر است - بگو بهره مندی دنیا اندک است - و آخرت بهتر است کسی را که پرهیزگاری کند

اَلْمَالُ وَالْبَنُوْنَ زِيْنَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ج وَالْبٰقِيٰتُ الصّٰلِحٰتُ خَيْرٌ

مال و فرزندان آرایش زندگانی دنیا است - و حسنات پاینده بهتر اند نزدیک

اگر حیات نباشد جهان چه کار آید **العزیز** دعوی انا ولا غیری بگذار و خود را مثلِ

مرده انگار ۵ اگر از سرِ من و مائی نهیم ؎ همچو نے سر بر خطِ نالی نهیم -

رمزها گوئیم ز اسرار قدم ؎ نکته ها خوانیم از لوح و قلم ؎ با لبِ دمسازِ خود گر جفتمی

همچو نے من گفتنیها گفتمی ؎ اِنَّکَ مَیِّتٌ ؎ مُوْتُوْا قَبْلَ اَنْ تَمُوْتُوْا ۵

هر آیینه تو خواهی مرد - بمیرید پیش از مردن -

عیب است بزرگ بر کشیدن خود را ؎ وز جمله خلق بر گزیدن خود را ؎ از مردمکِ دیده بباید آموخت

دیدن همه کس را و ندیدن خود را ؎ و بر قبور تکلفِ نا مشروع مکن ۵

از طلا و نقره گر سازند گنبد اغنیا ؎ بر سرِ گورِ غریبان گنبدِ گردون بس است

آورده اند که خلیفه هارون رشید با آنکه قصور مرتفعه بوقلمون داشت

باحداث عمارتی بی ستون خورنق رونق که فراتر از همه باشد و در بلندی سر بر آسمان

بر افراشد همت برگماشت ۵ رفعتش برتر از گمان بوده ؎ آسمان زیر آسمان بوده

در هنگام بنائے این محلِ عظیم البنیان رفیع الشان از اقطارِ عالم سامان و مصالح

ط پاره (۲۳) سوره زمر

ح نام قصری رفیع البنیان ساخت نعمان بن منذر

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ؕ

و در میان نهیم ترازوهای عدل را روز قیامت پس ستم کرده نشود بر هیچکس بهیچ ستمی

وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ اَتَيْنَا بِهَا ؕ وَكَفٰى بِنَا حٰسِبِيْنَ ؕ

و اگر باشد عمل هم سنگ دانه سپندان حاضر کنیم آنرا - و ما حساب کننده بسیم -

فَمَنْ يَّعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَّرَهٗ ؕ وَمَنْ يَّعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَّرَهٗ ؕ

پس هر که کرده باشد هم سنگ ذره عمل نیک ببیند آنرا - و هر که کرده باشد هم سنگ یکذره عمل بد ببیند آنرا -

امروز کردن می توانی نمیدانی - و فردا می دانی نمی توانی ؎ چون توانستم ندانستم نبود

چون بدانستم توانستم نبود ؎ مطلب اگر بدست بود مغتنم شمار ؎ و آنرا ز کف مده که پشیمانی آورد

رباعی جمعی بتمنای زر و مال خوش اند ؎ خلقی بتماشای خط و خال خوش اند

بیدل همه را بحال بد می بینند ؎ خوش حال کسانیکه بهر حال خوش اند و فقرا

بآسانی در بهشت روند - اَلْفَقْرُ فَخْرِیْ آمده و اغنیا تا مدت دراز بقدر تعلقات

نقر فخر من است

در حساب گاه گرفتار باشند - اِنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَّلَهْوٌ ؕ

جز این نیست که زندگانی دنیا بازیست و بیهودگی است -

وَاِنْ تُؤْمِنُوْا وَتَتَّقُوْا يُؤْتِكُمْ اُجُوْرَكُمْ وَلَا يَسْئَلْكُمْ اَمْوَالَكُمْ ؕ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا

و اگر ایمان آرید و پرهیزگاری کنید بدهد شما را مزد شما و نه طلبد از شما مال شما را - و نیست زندگانی دنیا

اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ ؕ - ؎ جهان خوش است ولیکن حیات می باید

گر [illegible]

۳ پاره (۱۷) سوره الانبیاء

۴ پاره (۳۰) سوره الزلزال

۵ [illegible]

۶ ترمذی

منجد (۱۵)

۷ پاره (۲۶) سوره محمد

۸ پاره (۲۷) سوره الحدید

مشتاقِ دیدِ تو گشته با پاسخش گفت راستی حسنی ندارم نه پری ام نه حورم لیکن بشیوهٔ راستی

جو ب

که دارم منظورم ه راستی موجبِ رضای خداست هر کس ندیدم که گم شد از ره راست

هُدًی وَّذِکْرٰی لِاُولِی الْاَلْبَابِ ۞ العزیز اعتقاد باید کرد که ایصالِ ثواب

برای اموات و مسلمانان ... خیر و را

بر طریقهٔ مسنون حق است و دعای زندگان اموات مومنه را و صدقه خیرات بجهت

شان با طعام و استقاء عام از آنکه جاری باشد یا منقطع و احداث بقاع الخیر و البر مثل

نورانی ... روشنایی ... سعادت نیک

پُل و مدرسه و مسجد و سرا و غیره نافع است تا اولی آنکه ه برگ عیشی گوی خویش فرست

نفرستد کسی توجیش فرست و سوال منکر و نکیر و سنجیدن کردار بندگان بروز جزا

حق است و پل صراط بر دوزخ نهند تمام خلایق را از آنجا گذرانند و جنت

و دوزخ و حوضِ کوثر و فرشتگان و کتب سماوی و کرامات اولیا و شفاعت

نمودنِ انبیا و اولیا و علما حتی اولادِ خود که در صغیر سن میرند در صورت حسن خاتمه از

پروردگار تعالی شانه و عذاب قبر کافران و بدکاران را و هر چه خبر داد نبی ما صلی الله علیه

۹۷

فراہم می آمد تا چو بکیہ ہمچو عزمِ مستقیم و قدرِ رفیع و یدِ طولای ہارون راست و بلند و دراز
۳ ۲ ۱ ۳ ۲ ۱

و برائے استقامتِ خرگاہِ بے ستونِ آسمان استوانہ سرفراز بود رسید۔ شہرتِ آن دافوہ

افتادہ مردم دور و نزدیک بدیدارِ آن شتافتند و آن را اعجوبۂ روزگار دریافتند تا

بہلول دانا نیز بہ تماشائے آن رفت و بمعاینۂ سراپای آن چون مردم

خردہ بین غور و تامل در گرفت ہر دو سرِ چوب مذکور یکے بعد دیگرے گرفتہ بنعرۂ تکبیر

در حرکت آورد۔ اما تحریک میانۂ آن دستگاہی نداشتہ گو زورِ تمام بکار برد۔ مردم

از چگونگی تحرک و سکون پرسیدند فرمود کہ ہر دو سرِ چوب طالبِ دین و دنیا بودم

آخر بمدعائے دلی مستفید و کامیاب گشتم چون نوبتِ آزمایشِ تحریک و جنبشِ میانۂ چوب

رسید خواستم کہ از آن سرمایۂ دارین حاصل کنم آوازی از چوب بگوشم رسید کہ

گر خدا خواہی و ہم دنیا ردون ۞ این خیال است و محال است و جنون۔ باز از چوب

از کمالاتِ حالش دریافتم کہ باوجود آنکہ چوبِ بے ہیچ نیستی سبب چیست کہ شرفِ المجالس

مقصود مطلق از میان خلق برگزیده و از خلصان برچیده تکلیف شرع را از تو برداشتم و مقبول

عنایت ناصیه حال تو نقش اِعمَل مَا شِئتَ فَانّی قَد غَفَرتُ لَکَ

... بدرستی که بخشیدم ترا

نگاشتم — آنحضرت باستماع این ندا گفت — اِخسَأ اَیُّهَا المَلعُون —

دور شو ای ملعون

لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم — تا آن آواز مبدل بظلمت شد

نیست برگشت ازین وجه است ...

و شیطان پیش آنحضرت آمد و پرسید که چون دانستی که آن ندا ندای شیطان بود تا یدش

کلمات متکلم شد گفت مرا آن از دعیان است چه حاجت به بیان است تکلیف

شرع هرگاه از مردمان که عالم بشریت اند ساقط نمی شود تا بحضرت پیغمبران چه رسد

گفت ازین سبب خوش نیستی که زنده ایشان ... اینها را که از دولت سرفراز بوده اند

ازهمین فریب گمراه کرده بود مرید اتباع شریعت لازم حتمی است که بهیچ حال

ساقط نمی شود و در پس هر مسلمان اگرچه صالح نبود نماز جائز است و در حالت

مستی و بیهوشی اگر کسی کلمه کفر گوید کافر نگردد و گناهان کبیره مومن را از ایمان

وآلہ وسلم از علامات و احوالِ قیامت ہمہ حق است و معراجِ پیغمبر ما صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بہ تنِ ظاہری و بیداری

بر آسمان تا مقامیکہ خدا تعالیٰ خواستہ حق است و شریعتِ وے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کامل ترین شریعت ہا

و دینِ وے ناسخِ دینہا و امتِ وے بہترینِ امتہا و یارانِ وے بہترینِ اصحابِ امتہا است صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و ہیچ کس را

بہ تشخیص لعنت نباید کرد الا آنکہ بنص معلوم شود کہ (مثلِ فرعون) کافر مردہ ہمچنین کسی را قطعی بہشتی نتوان گفت

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
سوائے عشرۂ مبشرہ و غیرہم یعنی رحقِ کسانیکہ مخبرِ صادق بشارت دادہ اند و اہلِ قبلہ را کافر نشاید گفت ہر کہ برادرِ

دینیِ خود را بکافر خطاب کند در صورتِ غیر مستحق بودنش این کلام بر قایل عاید میگردد و ہیچ عاقل و بالغ تا وقتیکہ

عقل و حواس او برجا باشد بمرتبہ نرسد کہ احکامِ دینی و تکلیفِ شرعیہ ازو ساقط گردد (آوردہ اند کہ

مرشدنا حضرت پیر دستگیر محی الدین جیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ دو وازدہ سال در بیابان در مجاہدۂ نفس و ریاضت

تن شاغل و مشتاقِ فوق العادۃ باختیارِ قیام و صیام عامل بودند تجلیات بر آنحضرت تافتی و اسرار

و نکاتِ معرفت را مکاشفہ دریافتی شبے در حالتِ جذب و شوق نورے بر آنحضرت ظاہر

شد کہ ہمہ بیابان مستضیٔ و مستنیر از ان گشت و ندا آمد کہ اے محبوبِ حق واے

ضیا پذیر　　نور گیر

تا از فکر بے سودِ عقبیٰ فارغ شوی فرمود ندکہ راسخ الاعتقادم کہ ظہورِ قیامت و مواخذۂ ذرہ ذرہ اعمالِ مردم بروزِ حساب امرِ صحیح ولازمیست من بر حکمِ خدا و رسول (از تہہ دل ہم) عمل می نمایم۔ بارے حسبِ گفتۂ تو اگر قیامت را اثرے نباشد ہر آئینہ از اتلافِ ریاضت و محنتِ شاقۂ چندروزہ خود فکری ندارم مخطی و عاصی نشدم۔ بخلافش اگر قیامت بر پا شود چنانکہ ذکرش در قرآن مجید است از ضعف اعتقاد و انکار مخلصی نیم و تو ما خوذ و ملحد گشتی مرا خیال بر امور داحی عقبیٰ است معاملہ دو روزۂ دنیا را اعتباری نیست و بس

وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۚ وَمَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ ۚ

وہر کہ گمراہ کند خدا پس نیست او را ہیچ راہ نمایندہ وہر کہ راہ نماید خدا نیست او را ہیچ گمراہ کنندہ۔

فَمَنِ اهْتَدٰى فَلِنَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ

پس ہر کہ راہ یاب شد پس نفع او راست وہر کہ گمراہ شد پس جز این نیست کہ گمراہ میشود بضرر خود۔

العزیز از دروغ گفتن زبانِ خود را نگہدار کہ خدا تعالیٰ دروغ گویان را دشمن دارد و در قیامت سخت ترین عذاب دروغ گویان را باشد۔ لَعْنَتُ اللّٰهِ عَلَى الْكٰذِبِيْنَ ۚ

لعنت خدا بر دروغ گویان

اما سہ جا جائز است۔ یکی در دفعِ ظلم۔ دوم بصلحِ دو کس۔ سوم بہ معاملاتِ زن و شوہر

خارج نکند و سوال حق تعالی که در دنیا چه کردند حق است و ائمه اربعه رضی اللہ عنہم بر حق و

حنفی و شافعی و مالکی و حنبلی

در موشگافی فقه ماجور و ثاب اند۔ و از دلائل کلامیه و تدقیقات فلسفیه خود را

کلام عقلی کلام باریک منطق

در ورطهٔ حیرت و تذبذب میفگن و بر عقاید اسلام و قواعد ملت و بر طریقهٔ سنیهٔ

اهل سنت و جماعت قایم و ثابت قدم باش و سلامتی ایمان در میان بیم و امید است

و تصدیق منجمان و کاهنان در خبر غیب کفر است و نیز می خوردن را جایز داشتن

و قمار باختن يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ

اے مسلمانان جز این نیست که خمر و قمار و نشانهائے معبودان باطل و تیرہ ہائے فال پلید است

مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ط إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ

از کردار شیطان است پس احتراز کنید از وے تا بود که شما رستگار شوید جز این نیست که میخواهد شیطان که بانداز د در میان شما

الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

دشمنی و ناخوشی بسبب خمر و قمار و باز دارد شمارا از یاد خدا و از نماز پس ایا الحال شما باز ایستادید۔

روزی یهودی بگرامیخدمت حضرت علی کرم اللہ وجهه رسید و عرض نمود

که بعث و نشر و ظهور حشر قابل اعتبار نیست و نه پیش عقلا تصدیقش بپایهٔ ثبوت می رسد

محض امر خیالی است پس دنیا جای عیش و عشرت و مقام خوشی است۔ بخور و بنوش

یفیتِ دینار مطلع نمودند۔ آن تیرہ باطن کورچشم۔ بر راست گوئی و بر سادگی مزاج شان

بب شدہ مخوف گشت و راہِ منزل خود ش گرفت تا دیگر شرکائش از این حال خبر سانندہ

ہا یکی بعد دیگرے برائے آزمائش خدمتِ حضرت رسیدہ از موجودگی دینارہا

تفسر شدند پیر روشن دل از حالات آن کماحقہٗ بلاکم و کاست چنانکہ بہ شخص اولین

ن فرمودند ہمچنان نسبوالِ دیگران ہم بپرداختند کہ حرفی غلط حسبِ فرمانِ و وصیت

رِشان از زبان برنیاید۔ بر اندامِ شان نیز لرزہ افتادہ بہ عُجب و حیرت تامہ بر منزلگاہ

ورفتہ بہ تقسیمِ مالِ غنیمت مصروف شدند۔ درین آوان سرخیلِ آنہا باستماع حالاتِ

یبہ و غریبہ بہ پرسید کہ مالِ جملہ مردمانِ قافلہ بدست افتادہ یا چیزی از آن ہنوز باقی است

ندجوان پسرے را دیدیم کہ صورتش ہمچو خورشید تابان و درخشان است۔ از موجودگی

بارہا واقف نمودہ۔ احتمال بر دروغ و استہزا کردہ نظر بحالش نکردیم۔ و از دستبرد

ین دینار نجات بخشیدیم۔ جملہ قطاع الطریق حسبِ فرمانِ سرخیلِ خود آن خوش پسر را

تا میانِ ایشان مودت کردد۔ دروغ مصلحت آمیز بہ از راستی فتنہ انگیز

آوردہ اند کہ شیخ مشیوخِ ما حضرت محبوب سبحانی غوث صمدانی سید

عبد القادر جیلانی رحمۃ اللہ علیہ با ستر ضا و استجازتِ مادرِ مشفقہ خودش در ایامِ طفولیت

بغرضِ تحصیلِ علمِ دینی ہمراہِ قافلہ بارادہ بغداد بر آمدند۔ ہنگامِ ترخیصِ والدۂ ماجدۂ

آنحضرت چہل دینار کہ از ترکۂ والدِ ماجدِ حضرتِ ممدوح بوذ زیر بغل در جیبِ آستینِ

قبا دوختہ وصیتی نمود کہ ای جانِ مادر تا آنکہ باشی راسخ باش۔ و بجز راست گوئی

حرفِ دروغ مگوئی۔ بعد طے شدن منازلِ قافلۂ مذکور بمقامِ خطرناک کہ کمینگاہِ قطاع الطریق

و راہزنان بود فرود آمد۔ قضا را سیہ درونان از این حال خبر داشتہ بر سرِ قافلہ افتادند

و بر مالِ مردم تاخت آوردہ ہمگی بغارتیدند۔ الحکم للہ حضرتِ ممدوح از دستِ آنہا نجات یافتند

و مالش محفوظ شدہ رہزنے از آن میان پیشِ حضرت رسیدہ بدریافتِ مقدارِ مالِ

موجودۂ شان پرداخت۔ چون سینۂ آن روشن ضمیر ہمچو آئینہ صفائی میداشت

بر ثبوت بیان کرده عوام را گمراه و بر آن حضرت اتهامات میکند و فریقی هست که بر جادهٔ

مستقیم قایم و فضایل حقه را قایل است درین امر طول کلامی مقصود نیست خدا تعالیٰ

هر کراخواهد راهِ صواب نماید۔ یَهْدِیْ مَنْ یَّشَآءُ اِلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ اما از جادهٔ

راه می نماید هر کرا خواهد بسوئے راهِ راست

اعتدال متجاوز مشو۔ ع گر حفظ مراتب نکنی زندیقی کُلُّ حِزْبٍۭ بِمَا لَدَیْهِمْ فَرِحُوْنَ

هر گروهی بآنچه نزد ایشان است شادمانند

لِعَزِیز روزے حضرت شیرِ خدا علی مرتضیٰ کرم الله تعالیٰ وجهه بیان فرمودند که من

کسی کارِ نیک و بد درین عالمی نکرده ام۔ آنها عرض نمودند که یا امیر المومنین اگر با دیگران

نکردی هر آئینه خیری کرده باشی۔ باز سوی یاران مخاطب شده اصرارًا فرمود که خیر

با دیگران کردم و نه کار بد انچه کردم متعلق از نفس خود است بمصداق

آیه مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهٖ وَمَنْ اَسَآءَ فَعَلَیْهَا **لِعَزِیز** از حضرت لقمان

هر که بکند کار نیک پس نفع وراست هر که بدکاری کند وبال بر وی است۔

حکیم منقول است که من از چهار صد کتب پنج امر بر داشتم۔ سه یاد داشتنی و دو فراموش

کردنی۔ انچه یاد داشتنی است مرگ۔ و خدا۔ و کسیکه با تو احسان کند۔ آنچه فراموش کردنی است

پیشِ او گرفته بردند۔ تا آنکه سید الراسخین دینارہا کہ در جیبِ بغل خود میداشتند بدستش تحویل نمودند۔ آنہا دست بدندان شدہ و سر در گریبان انداختہ در مدحش زبان راندند فی الجملہ سرخیلِ مذکور، باز جانبِ حضرت مخاطب شدہ عرض نمود کہ ما غارت گرانیم و قطاع الطریق پیشۂ ماست۔ چرا افشاءِ حال کردی۔ و مالِ مخفی بما پیش نمودی۔ ارشاد فرمودند کہ بر گفتِ نصیحتِ مادرِ عزیزم عمل کردم تا کار از دست نرود۔ و از جادۂ صداقت متجاوز نباشم۔ چون این خبر شنید بترسید و بر کردارِ خود نادم گشتہ عرض نمود کہ تو از گفتۂ مادر خویش برگشتی وائے بر حال ما کہ خلافِ حکمِ احکم الحاکمین عمل میکنیم۔ غرض بر دستِ مبارکِ حضرت ممدوح توبہ کردند و ہمہ اسبابِ غارتیدہ را بر دمانِ قافلہ و نیز مالِ پیرِ دستگیر باز دادند۔ تا آنکہ حضرت ممدوح با قافلہ مع الخیر بہ منزلِ مقصود رسیدند

زہی کرامات

و خرقِ عادات کہ در آن صغر سنی دلِ عالمی مسخر نمودند تا آنکہ درمیانِ اسلام فریقی است کہ از فضائل و بزرگیِ شان منکر و بغض وافی میدارد۔ و فریقی است کہ روایات بے دلیل

شادی و غمی که در قضا و قدر است ❊ با چرخ مکن حواله کاندر رهِ عشق

چیزی از تو بهر روز بیچاره تر است -

العزیز

تعظیم کن علما را

که تعظیم علماء علم کامل سازد یعنی راه و اعتبار شریعت کفر و اهانت کنندهٔ علم خصم

خدا و رسول است - علم دین با عمل که عملِ جاهل مقبول نیست که علمِ دین فقه است تفسیر و حدیث

هر که خواند غیر از این گردد خبیث ❊ چون دانستی عمل کن که علم بی عمل - و عمل بی علم چنانکه

باید نتیجه نمید هد عالم بے عمل کور است شعله دار که علم را هرگز نیابی تا نباشد شش خصال

حرصِ وافر فهمِ کامل جمع خاطر کُلّ حال ❊ شفقت اُستاد باید هم سبق یابی مدام

قطعه

لفظ را تحقیق خوانی تا شوی مردِ کمال ❊ آنکس که بداند و بداند که بداند

اسپِ طربِ خویش بر افلاک دواند ❊ آنکس که بداند و بداند که بداند

آنهم خرکِ لنگ بمنزل برساند ❊ آنکس که نداند و بداند که بداند

در جهلِ مرکب ابدالدهر بماند - فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِهٖ وَمَنْ عَمِیَ فَعَلَیْهَا ه

پس هر که بینا شد پس نفع او راست و هر که نابینا ماند پس زیان بر وی است -

احسانے کہ باکسی کردہ باشی۔ و بدی سیکہ باتو کردہ باشد **العزیز** بگذار امور خلق را کہ میگرزد

بحالِ خود۔ و مباش مگر خالی از تفکرات و اعتراضات بر امورِ قضا و تقدیر زیرا کہ در طرفۃ العین
چشم زدن

خدائے جلشانہ تغیر مسید ہاز حالے بحالِ دیگر۔ پس اعتراض و تفکرِ تو بیجا خواہد بود کہ صیب دِ ازل داۂ

و دوام نہاد ۂ صیدے بگرفت آمش نام نہاد ۂ کاریکہ بد و نیک کند در عالم ۂ خود میکند و بہانہ بر عام نہاد

(وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ) زیرا کہ زمانہ عین مشیت خدا تعالےٰ است لہٰذا بقضا و قدر راضی باش
و مَرو پئے چیزے کہ ترا دانش آن نیست۔
ہر نیکی و بدی کہ بتو رسد از خدا تعالےٰ دان کہ سر نبشتِ ما بدستِ خود نوشت ۂ خوشنود است و نخواہد نوشت

وَالْقَدَرُ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى ۂ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَحْوِيلًا
خیر و شر تقدیر از خدا تعالیٰ است۔ پس نخواہی یافت آئین خدا را تبدیلی و نخواہی یافت آئین خدا را تغیر
کہ ہرگز نرسے رسد ز خلق مرنج ۂ کہ نہ راحت رسد ز خلق نہ رنج ۂ اگرچہ بندگان نیز تقدیرے

قدرت و اختیار ست داد اند کہ بر آن کار میکنند و ثواب نیکی و عذاب بدی یابند

اما از نیکی خدا تعالےٰ راضی بود و از بدی نہ۔ اگر طاعت کنی توفیقش از خدا تعالےٰ دان

و اگر گناہ از تو صادر شود نفس خود شمار کن کہ نیکی و بدی کہ در نہادِ بشر است

با دو رکعت بی مسواک) الخ هرگاه وضو کنی متوجه قبله شوی بعد ختم آن نظر سوی آسمان کنی و

شهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له واشهد ان سیدنا محمدا عبده ورسوله

سیدهم که نیست هیچ معبود مگر الله تعالی او یکتاست شریک و برابر نیست او را و هم میدهم که محمد صلی الله علیه وسلم بنده و رسول او است

ثواب بسیار یابی و این دعا خوانی اللهم کما طهرتنا بالماء فطهرنا من الذنوب

خدایا چنانکه ما را به آب پاک کردی همچنان از گناهان پاک کن

بر این دعا مداومت کنی هشت دروازه بهشت برای تو گشاده شود و خدای تعالی گناهان می بخشد

یا ایها الذین آمنوا اذا قمتم الی الصلوة فاغسلوا وجوهکم وایدیکم الی المرافق

مسلمانان چون برخیزید بسوی نماز پس بشویید رویهای خود و دستهای خود را تا آرنج

وامسحوا برؤسکم وارجلکم الی الکعبین العزیز هرگاه آواز اذان گوش

مسح کنید سر خود را و بشویید پایهای خود را تا شتالنگ

در آن وقت سخن مگو جواب اذان بشنو آنچه موذن میگوید تو نیز جواب آن

وقت حی علی الصلوة و حی علی الفلاح لا حول ولا قوة الا بالله بگو

بعد ختم اذان این دعا بخوان اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلوة القائمة

الهی مالک این طلب کامله و رحمت قائمه بخشی

سیدنا محمد الوسیلة والفضیلة والدرجة الرفیعة وابعثه مقاما

مرا با محمد صلی الله علیه وسلم را وسیله و بخشش او را فضیلت و درجه بلند و برانگیز او را بمقام

محمودا الذی وعدته وارزقنا شفاعته یوم القیمة انک لا تخلف المیعاد العزیز

که وعده کرده تو او را و نصیب گردان ما را شفاعت او روز قیامت بیشک تو خلاف نمیکنی وعده را

وَمَنْ كَانَ فِيْ هٰذِهٖٓ اَعْمٰى فَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ اَعْمٰى وَاَضَلُّ سَبِيْلًا

وہر کہ باشد در دنیا کور سے وے در آخرت نیز کور است وخطا کنندہ تر است راہ را۔

و از تعلیم و مطالعہ چند کتب ضروریہ قانع مباش وحتی الوسع در تالیف و تصنیف

دیگر خود را مستعد و آمادہ بدار۔ وہمت بر گمار کہ چیزے بکار آید ضمنش از معاینہ دیگر

نسخہ جات مستفید و مستفیض باشی۔ و از تفہیم و وقوف مضامین تازہ سواد عظیم و

ومہارت کلی حاصل کنی۔ نجا فش از مشغلہ و فکر سخن سنجی و موشگافی محترز باش

یعنی

کہ تو ضیع وقت و تخلیۂ دماغ نشود و بکار نخورد۔ قُلْ كُلٌّ يَّعْمَلُ عَلٰى شَاكِلَتِهٖ

ہر کسی کار میکند بر طریقہ خود۔

اَلشِّعْرُ كَلَامٌ فَحَسَنُهٗ حَسَنٌ وَقَبِيْحُهٗ قَبِيْحٌ ایعزیز ہمیشہ با وضو باش کہ وضو را سلاح

شعر کلام است بہترا و بہتر است وقبیح او قبیح۔

مومن میگویند کسیکہ با وضو باشد شیطان از و میگریزد۔ مادامیکہ مومن با وضو باشد

خدا تعالیٰ او را دوست میدارد۔ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِيْنَ ؕ و مسواک را ترک

و خدا دوست میدارد پاک باشندگان را۔

مکن۔ مسواک را از یک وجب زیادہ مدار۔ و از جانب عرض مسواک کنی نہ از

عرض دندان | بالشت

طولش۔ و استعمال مسواک فوائد کثیرہ دارد منجملہ آن دو رکعت نماز با مسواک برابر است

بر تو آسان شود۔ الصلوٰۃ معراج المومن۔ آمدہ۔ فرق میانِ مومن وکافر صرف نماز است
نماز معراج مومن است۔
(کسیکہ نماز عمداً ترک کند او را بمذہب امام شافعیؒ زجر نمودہ شود اگر توبہ نماید بہتر والا واجب القتل است)

مردم از بے نمازی نفرت میگیرند۔ واز بے نمازی خوک بہتر است۔ نماز را ہرگز ترک مکن

سِيْمَاهُمْ فِيْ وُجُوْهِهِمْ مِنْ اَثَرِ السُّجُوْدِ ؕ وبوقتِ نماز نظر بسجدہ گاہِ خود کن و با تفرض
نشانہ صلاح ایشان در روئے ایشان است از اثر سجود۔
حضورِ قلب فی الحال ترا حاصل نباشد۔ امید است کہ آیندہ خدا تعالیٰ خواہد بخشید

وکم از کم بوقتِ تکبیرِ تحریمہ حضورِ قلب کافیست ۔ ولے پنجگانہ نماز را ترک مکن

از قضا ادا بہتر دان۔ علی الخصوص نماز درمیانی را نگاہدار اگرچہ در نمازِ وسطیٰ مثلِ شبِ قدر

اختلاف است لیکن راجح عصر است حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوٰتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ ؕ
تقید کنید بر ہمہ نماز ہا و بر نماز میانہ یعنی خصوصاً بر نماز عصر و بایستید برائے خدا فرمانبردار شدہ
باید کہ نمازِ پنجگانہ بگذاری وحفاظتِ آن کنی۔ و بر بے نمازی سخت وعیدہا وارد شدہ

بعدہ ہر نمازِ فرض ۳۳ مرتبہ۔ سُبْحَانَ اللّٰهِ و ۳۳ مرتبہ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ و ۳۴ مرتبہ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وسہ مرتبہ
خدا تعالیٰ پاک منزہ است — لایق ستائش خدا تعالیٰ است — خدا بزرگ است
اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ بخوان۔ وبعد ادای نماز دستہا بردارد و دعا بکن کہ الٰہا نماز من قبول گردان
آمرزش میخواہم از خدا — خدایا

(با جماعت) نماز فرض گزاردن افضل است و آخرِ وقت مکروه۔ چون آواز اذان

فرض از حق تعالیٰ و سنت قول و فعل رسول صلی اللہ علیہ وسلم

بگوشِ تو برسد۔ کارہائے خود بگذار۔ و به نماز مشغول شو۔ و نماز را بروقت باآداب و شرائط

بجا آر نماز بشرائط چون برقِ تابنده بآسمان رود۔ و نماز بکراہیت بآسمان راه نیابد۔ بازُ

بروئے گزارنده بر زنند۔ بوقتِ نماز از جمیع اندیشہا دلِ خود را پاک ساز۔ و با خشوع

و خضوع ادا بکن و یقین دان که خدا تعالیٰ ترا می بیند۔ و نماز بغیر حضورِ قلب نفع نمی دہد هشتی

پارۂ از گوشت در پہلوی تو ٭ برنگر دا ندورق ازخوی تو ٭ پارۂ آن گوشت را دل خوانده

آستین بر بیدلان افشانده ٭ در دلت بیتابیِ بسمل کجا ٭ دل که در معنے ولت آن دل کجا

ہیچ مشکل نیست جز پیچاکِ دل ٭ عقل حیران است در ادراکِ دل

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَّ لَا بَنُوْنَ ٭ اِلَّا مَنْ اَتَى اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِيْمٍ ٭

روزیکه فائده ندہد مال و فرزندان ولیکن صاحب فائده آن بود که بیارد پیش خدا دل بے عیب را۔

لَا صَلٰوةَ اِلَّا بِحُضُوْرِ الْقَلْبِ ٭ نماز خواص ہمین است اَلصَّلٰوةُ عِمَادُ الدِّيْنِ

نیست نماز مگر بحضور قلب نماز ستون دین است

و مدارِ دین بر نماز است۔ نماز بارِ گران است۔ اگر از عہدۂ نماز برآمدی ہمہ حساب

اما از یادِ محسنِ حقیقی خود غافل نبودن عینِ عبودیت است فاذا قضیتم الصلوة

پس چون نماز تمام کردید

فاذکروا الله قیاما و قعودا و علی جنوبکم فاذا اطمأننتم فاقیموا الصلوة

پس یاد کنید خدا را ایستاده و نشسته و بر پهلوهای خود پس چون آرام یافتید بر پا کنید نماز را

ان الصلوة کانت علی المؤمنین کتابا موقوتا [illegible]

هر آئینه هست نماز بر مومنان فرض وقت معین کرده شده [illegible] حالات [illegible]

و در روز جمعه غسل سنت است غافل مباش که شب جمعه و روز جمعه مورد رحمت الهی است

تعالی شانهٗ. و بعبادت معبود حقیقی مشغول باش. و درود شریف بکثرت بخوان و صلوة التسبیح

هم ادا کن. و سوره کهف قرأت نما تا از فتنهٔ مسیح دجال ایمن باشی و هرگاه بمسجد داخل شوی

اولا دو رکعت نماز تحیة المسجد ادا کن و نیت اعتکاف نیز بنما. قال النبی ﷺ [illegible]

فرموده خدا و فرمود رسول

سخنی از امورِ دنیاوی بر زبان میار. هر که در مسجد سخن گوید حسناتش پامال میگردد چنانکه

آتش هیزم را می خورد. تا مدتیکه در مسجد بلا تکلم در انتظارِ نماز باشی گویا در عین نماز بوده

یا ایها الذین آمنوا اذا نودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکر الله و ذروا البیع

ای مسلمانان چون اذان داده شود برای نماز روز جمعه پس سعی کنید بسوی یاد کردن خدا و بگذارید خرید و فروخت

ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون و اذکروا الله کثیرا لعلکم تفلحون

این بهتر است شما را اگر [illegible] میدانید و یاد کنید خدا تعالی را بسیار تا شما رستگار شوید

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۝ اول برائے خود و بعد از آن برائے مادر و پدر خود - و بعد از آن ارباب حقوق را دعا کن

و گفت پروردگار شما دعا کنید بخواہید مرا قبول کنم دعائے شمارا -

إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ۝ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ۝ دعا بعد نماز مستجاب است - رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ۝

ہر آئینہ پروردگار من نزدیک است قبول کنندہ دعا است - ہر آئینہ پروردگار من شنوندہ دعا است - اے پروردگار من دعا ء من قبول فرما

و ترسان باش کہ آیا قبول درگاہ شد یا نہ - و مایوس مشو و امید قبول بدار لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ ۝ إِنَّ اللّٰهَ

نا امید مشوید از رحمت خدا - ہر آئینہ خدا

يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۝ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۝ رباعی باز آ باز آ ہر آنچہ ہستی باز آ

می آمرزد گناہان را ہمہ یکجا - ہر آئینہ خدا ہمانست آمرزگار مہربان

گر کافر و گبر بت پرستی باز آ ۝ این درگہ ما درگہ نومیدی نیست ۝ صد بار اگر توبہ شکستی باز آ

چون نماز ادا کردی در ہر فعل و حالت از یاد رازق و آفرینندہ و آمرزندہ ما غافل مباش

فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللّٰهِ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ - حتی ہر نفسیکہ

پس وائے مر سخت دلان را کہ رو بگردانند از یاد کردن خدا آنگروہ در گمراہی آشکارانند -

فرو میرود و مد حیات است در آن لَا إِلٰهَ و چون بر می آید مفرح ذات

در آن إِلَّا اللّٰهُ نگاہدارد - کہ او تعالیٰ شانہ روزانہ بر ما بیحساب احسانات

میکند هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ۝ ہر چند کہ معاوضہ احسان

نیست جزاء نیکوکارے مگر انعام بسیار

احسان است و لے با خدا یتعالی احسان نمودن از طاقت بشری دور - و امکانی ندارد

در شبانروز از طلوع و غروب آفتاب کم از کم از ته دل صد بار استغفار کن که تقصیرات گذشته

تلافی شود إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ

عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا

لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا ۝

العزیز در نوافل فاضل ترین عبادتها تلاوت قرآن مجید است و در شبانروز

سه پاره یا دو پاره یا کم از کم یک پاره تلاوت قرآن مبین إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

وَلَوْ سَلَّمْنَا اگر بکار دنیا محو باشی در درجه اخیر دو بیست آیت را ناخوانده مباشی

واگر تسلیم کنیم

به مجلس قرائت قرآن بلا تکلم سماعت کنی و ثواب آن یابی و مورد رحمت الهی تعالی

شانه باشی وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝

وچون خوانده شود قرآن پس گوش نهید

فردای قیامت قرآن مجید بشکل مجسم شفاعت تو از خدا تعالی خواهد کرد و در سایه

عرش خواهی بود و در ابتدای تلاوت قرآن أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

ایعزیز هرگاه امام گردانیده شوی به رعایت مقتدیان نماز ادا کنی. بعض تبفاخر واظهار

لیاقت در قرادت سورهای طویل و طویل طول میخوانند و نیز دعا پس از این و حسب اذیت مقتدیان

است **و** نماز تهجد بخوان که نماز تهجد بسیار فضیلت دارد. تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ

اقل دو و حد چهار رکعت

دور می مانند پهلوهای ایشان از خوابگاه

يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا خداتعالی بر پیغمبر ما صلی الله علیه وآله وسلم فرض گردانیده. و بر ما سنت

می خوانند پروردگار خود را ترسان و امید

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ **و** نماز تراویح سنت مؤکده **و** چون نماز بامداد

و بعضی شب بیدار باش بقرآن شب خیزی زیاده شد

صبح

ادا کردی. افضل آنست که تا برآمدن آفتاب بمصلی خود بنشینی بعد برآمدن آفتاب دو رکعت نماز

اشراق بگذاری **و** نماز ضحی نیز بگذاری که در آن فضایل کثیره است **و** نماز عیدین

وکسوف و استسقا سنت **و** نماز جنازه فرض کفایه **و** بی وضو داخل مسجد مشو. و دو

رکعت نماز تحیة المسجد و بعد الوضو سنت است در حالت حدث کبیر قیام در مسجد

هر وقت که داخل مسجد شوی هر وقت که وضو کنی.

غسل ۱۲

حرام. تفصیل این همه ابواب از کتب فقه بدانی **ایعزیز** استغفار بسیار بکن

که استغفار محو گرداند تقصیرات را. وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

و آمرزش طلب کنید از خدا. هر آینه خدا آمرزنده مهربان است

اَلحَمدُ لِلّٰهِ الَّذِی اَحیَانَا بَعدَ مَا اَمَاتَنَا وَاِلَیهِ النُّشُورُ ۃ یا سُبحَانَ اللّٰه

شکر خدایتعالی است که او ما را بعد مردن زنده فرمود و بجانب اوست رجوع ۔ خدا پاک است

بگو و دستِ خود را در ہیچ ظرفِ آب مینداز تا آنکه سه مرتبه آن را نشوئی ۔ زیرا که نمیدانی

در منام (خواب) دستِ تو کجا بود **العزیز** آخرِ شب بیدار باش که آنوقت رحمتِ الٰهی است

تعالی شانه هر که در آنوقت در خواب است ۔ از رحمتِ خدایتعالی محروم است ۔ ؎

صبحِ صادق مرهم کافور دارد در بغل ٭ گر علاجِ زخمِ عصیان میکنی هشیار باش

تو در خوابِ غفلت هستی و خدایتعالی بیدار ۔ لَا تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ ۃ

نگیرد او را نه غنودگی و نه خواب ۔

پس میانِ خفته و بیدار صحبت چگونه تواند شد ۔ لهذا همواره سحر خیزی عادت کن و از

دعا غافل منشین ؎ هر کارِ سعادت که خداداد بحافظ ٭ از دولتِ شب تار و دعا سحری بود

هرچند که درد بر درد می افزاید و درد مند هم می نماید مثل مارِ دم بریده و مردم

مار گزیده پیچ و تاب میخورم ؎ کجا روم چکنم حالِ دل کرا گویم ٭ که گشته ام ز غم و جور [illegible] دل

؎ مرا دردیست اندر دل اگر گویم زبان سوزد ٭ وگر دم در کشم ترسم که مغزِ استخوان سوزد

خواندن سنت است فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
پس وقتیکه خواهی قرآن خواندن نه طلب کن بخدا از شیطان رانده شده۔
و در ابتدای سوره بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ خواندن هم سنت است. کوشش و سعی

نما در ادای حروف تا از مخارج شان ادا کنی وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا قرآن را مثل
و ترتیل کن قرآن را واضح خواندن۔
نفس کعبه مشاهده و معاینه نمودن عبادت است مخدرات سرا پرده های قرآنی

چه دلبرانند که دل می برند نهانی و بے وضو مس قرآن مکن۔ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ
که دست نرسانند بآن مگر پاک کرده گان
و برکات و معنی اش نگاهدار۔ و بر وعید از قهر کبریائی پناه جو و از دوزخ هراسان باش هر که

از دوزخ ترسان باشد او را خدا تعالی از آتش دوزخ خلاص دهد۔ و بر وعده های خدا تعالی

خواهان بهشت باش۔ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ العزیز با وضو بخواب
بدرستیکه خدا تعالی خلاف نمی کند وعده را
که روح مومن بعرش میرود۔ و بعد نماز خفتن عشا پیش از خواب

آیَتُ الْکُرْسِیِّ تا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ بخوانی۔ و رو بقبله بخوابی
آیه کرسی و او بلند و بزرگ است
و دست راست زیر روی خود بگذاری۔ و چون از خواب برخیزی

آنجا که لطفِ شامل و خلقِ کریم تست ؛ جرمِ گذشته عفو کن و ماجرا مپرس

دل گفت وصالش بدعا باز توان یافت ؛ عمریست که عمرم همه در کار دعا رفت

دست از طلب ندارم تا کام من برآید ؛ یا جان رسد بجانان یا جان ز تن برآید

ذوقی چنان ندارد بی دوست زندگانی ؛ بی دوست زندگانی ذوقی چنان ندارد

آنچه از بارِ غمش بر دلِ مسکینِ منست ؛ برود دل ز من و از دلِ من آن نرود

شنیده ام سخنِ خوش که پیرِ کنعان گفت ؛ فراقِ یار نه آن میکند که بتوان گفت

گر یک شبی بدستِ من افتد نگارِ من ؛ مشکل بود که دستش ز دست رها کنم

دی گفت طبیب از سرِ حسرت چو مرا دید ؛ هیهات که رنجِ تو ز قانون شفا رفت

رباعی

تا ظن نبری که از جهان میترسم ؛ از مردن و از فنا نمیترسم ؛ مردن چو حقیقت است از آن باکم نیست

چون نیک نزیستم از آن می ترسم ؛ رسیده مژده که ایام غم نخواهد ماند

زندگی نکردم

چنان نماند و چنین نیز هم نخواهد ماند ؛ بیقین می پندارم که هم درین نزدیکی دعای ما

ازآن گریان است چشم من که از لوحِ وجودِ خود ✤ بشوئیم نقشِ خویش و صورت آن یار بربندم

مگر اینقدر دانم که دعای هنگام درد مقبول و مدعا زود حصول میشود - یارب دعای من جز این نیست که

حشر ما با رسول کن و این دعا را قبول کن

عید کسان بغرهٔ شوال میشود ✤ عید من آن زمان که ببینم جمالِ دوست ✤ ای مقصدِ جان و مطلبِ دل

مطلوبِ دل از درِ تو حاصل ✤ مشکل بتوجه تو آسان ✤ آسان بتغافلِ تو مشکل ✤ ای فراقِ تو یارِ دیرینه

غمِ تو غمگسارِ دیرینه ✤ دردِ تو مهمانِ هر روزه ✤ داغ تو یادگارِ دیرینه

رَبِّ اَوْزِعْنِیْ اَنْ اَشْکُرَ نِعْمَتَکَ الَّتِیْ اَنْعَمْتَ عَلَیَّ وَعَلٰی وَالِدَیَّ

ای پروردگار من الهام کن مرا که شکر این نعمت تو کنم که انعام کردهٔ بر من و بر پدر و مادر من

وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضٰهُ وَاَدْخِلْنِیْ بِرَحْمَتِکَ فِیْ عِبَادِکَ الصّٰلِحِیْنَ ﴿۲﴾

والهام کن که بجا آرم کردار شایسته که خوشنود شوی بآن و در آر مرا برحمت خود در زمرهٔ بندگان شایستهٔ خویش -

ارباب حاجتیم و زبانِ سوال نیست ✤ در حضرتِ کریم تمنا چه حاجت است

جانِ جهان نماست ضمیرِ منیرِ دوست ✤ اظهارِ احتیاج خود آنجا چه حاجت است

چو گل منشین ما خاک ره تو بود ✤ کجا رویم بفرما از این جناب کجا

ع چراغِ خانهٔ دل روئے یار ہست کہ دانہ چون اندر زمین پنہان شود

بعد از آن آن سر بسر بستان شود قطعہ ای از کرمت امید وارم * جز رحمتِ تو کس ندارم

رحمی کن و دستگیرِ من شو * بر تست حوالہ جملہ کارم رباعی یارب تو کریمی و رسولِ تو کریم

صد شکر کہ ہستیم میانِ دو کریم * ما را چہ غمِ روزِ قیامت باشد

سلطان چو کریم آمد و دیوان چو کریم ہست جرمِ ما پیشہ رحمتِ تو ہواست

در ہوا پیشہ مستقیم کجاست رباعی شاہا ز کرم برمنِ درویش نگر * بر حالِ منِ خستہ دلریش نگر

ہر چند نیم لایق بخشایش تو * بر من منگر بر کرمِ خویش نگر رباعی بار حمتِ تو من ار گنہ نندیشم

با توشۂ تو ز رنجِ رہ نندیشم * گر لطفِ تو ام سپیدرو انگیزد * یکذرہ ز نامۂ سیہ نندیشم

مثنوی ہر کجا آب روان حضرت بود * گریۂ من باعثِ رحمت بود

نے کہ نالان ہست بیش از چوب نیست * چوب نالد دل ننالد خوب نیست

تا نگرید کودکِ حلوا فروش * بحرِ بخشایش نمی آید بجوش

اثر آید۔ و سرِ من بر آن در آید۔ آمین ؎ یا نبیَّ اللہ السلام علیک

روضہ مقدس

انما الفوز والفلاح لدیک ٭ بسلام آمدم جوابم دہ ٭ مرہمی بر دلِ خرابم نہ

بس بود بہارِ احترام مرا ٭ یک علیک از تو صد سلام مرا ٭ زاریِ من شنو تکلم کن

گریۂ من نگر تبسم کن ٭ لب بجنبان پئے شفاعتِ من ٭ منگر در گناہ و طاعتِ من

ایعزیز محبت سہ قسم است۔ اولاً مثلِ درد کہ تکلیف میدہد و ایذا میرساند

و آن محبتِ ماسوا اللہ است۔ دوم مثلِ دارو کہ تلخ است دفعِ مرض۔ گاہ بگاہ

ضرورتِ آن می افتد۔ سوم مثلِ غذا کہ بغیر آن گذیرے نیست۔ پس اگر تو

باخدا تعالیٰ و رسولِ مقبول علیہ الف الف صلوٰۃ و سلام۔ اعلیٰ ترین محبت مثلِ غذا

(کہ بدونِ آن رستگاری نیست) بدل داری ایمانِ تو کامل است۔ و اگر

قسم دوم مثلِ دارو میداری از حُسنِ خاتمۂ تو می ترسم۔ ہر قدر کہ محبت

میداری ہمان قدر یادش می کنی۔ مَن اَحَبَّ شَیْئًا اَکْثَرَ ذِکْرَہٗ

ہر کہ محبوب دارد چیزیرا بسیار می کند ذکر او

[illegible] هرگز [illegible] بهشتی [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] عندك الكبر احدهما او كلاهما فلا [illegible] [illegible]

[illegible] سخن [illegible] [illegible]

وقل لهما قولا كريما [illegible] واخفض [illegible] جناح الذل [illegible] الرحمة

بر ایشان [illegible] سخن نیکو [illegible] [illegible]

وقل رب ارحمهما كما ربياني صغيرا [illegible] [illegible]

و بگو [illegible] [illegible] بر ایشان [illegible] [illegible] و مادر [illegible]

عمل هر کس که ثواب و نتیجه آن پیوسته برقرار می ماند۔ اولاً اوقاف دوم تعلیم

علم سوم اولاد صالح که جهت مادر و پدر خود دعای خیر میکنند

فمن اهتدى فانما يهتدي لنفسه ومن ضل فانما يضل عليها وما انا عليكم بوكيل

پس هر که راه یافت [illegible] [illegible] و هر که گمراه شد جز این نیست که [illegible] [illegible] و نیستم من بر شما نگهبان۔

من اهتدى فانما يهتدي لنفسه ومن ضل فانما يضل عليها

هر که راه یابد پس جز این نیست که راه می یابد برای نفس خود ۔ و هر که گمراه شود پس جز این نیست که گمراه میشود بر نفس خود

ولا تزر وازرة وزر اخرى الغيبة اشد من الزنا [illegible] الغیبت یا کل

و نه بردارد هیچ بردارنده بار گناه دیگری۔

که غیبت از زنا بدتر است۔ و نیکی ها را محو سازد۔ غیبت آنست که پس

پشت کسی عیب او بیان سازی شخصی عرض کرد که یا رسول الله صلی الله

تَضَرُّعًا وَّخُفْيَةً ۭ اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ۝ وَادْعُوْهُ خَوْفًا وَّطَمَعًا ۭ

بخوانید پروردگار خود را بزاری و پنهانی بدرستیکه او دوست ندارد از حد گذرندگان را. و بخوانید او را ترس و امید

اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَرِيْبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِيْنَ ۝ وَاذْكُرْ رَّبَّكَ فِيْ نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَّخِيْفَةً

هرآینه رحمت خدا نزدیک است از نیکوکاران و یاد کن پروردگار خود را در ضمیر خود بزاری و ترسکاری و یاد کن

وَّدُوْنَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ وَلَا تَكُنْ مِّنَ الْغٰفِلِيْنَ ۝

پروردگار خود را بکلام پست تر از بلند آوازی بامداد و شبانگاه و مباش از غافلان

خیال کن که گوسپندها روزانه به تعداد کثیره که شمارش در عقل و فهم مردم نگنجد

مذبوح می شوند چون آنها را عموماً عادت سحرخیزی است. او تعالی شانه در توالد و تناسل

خیلے خیر و برکت داده. باوجودیکه ماده اش یک یا دو بزغاله می زاید و همیشه کرورها موجود

می باشند ع خوشتر آن باشد که سر دلبران * گفته آید در حدیث دیگران

و بخلافش تخفیف تولید سگان را بخوابیدگی دم صبح سبب است بنین ماده

آن بهر دفعه چهار و پنج پنج توله می دهد و کسی این را نمی خورد. باوجود این تعداد سگ بچه

بمقابله گوسفندان هیچ نیست حضرت لقمان به پسر خود نصیحت فرمود یٰبُنَیَّ لَا یَکُوْنَنَّ الدِّیْکُ اَکْیَسَ مِنْکَ

ای پسر خورد من باشد مرغ زیرک از تو

العزیز حرمت مادر و پدر خویش نگاهدار. در رضاے ایشان رضاے خدا تعالی وان

وَاعْتَصِمُوا بِاللّٰهِ ۚ هُوَ مَوْلٰكُمْ ۚ فَنِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيْرُ ۚ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِيٌّ عَزِيْزٌ

وچنگ زنید بخدا او ست خداوند شما - پس نیکو خداوند است و نیکو مددگار است - هر آئینه خدا توانا غالب است

وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۚ اگر تو به فتوحی حلال رسد و کمن - بقدر

وخدا است روزی دهد هر کرا میخواهد بی حساب -

احتیاجِ خود قناعت کرده تتمه محتاجین و مستحقین را بده - چیزیکه حلال بی سوال رسد

داده خداست ؎ یارب تو چنان کن که پریشان نشوم * محتاجِ برادران خویشان نشوم

بی منتِ مخلوق مرا روزی ده * تا از درِ تو بر درِ ایشان نروم ؎ یارب درِ خلق تکیه گاهم نکنی

محتاجِ گدا و پادشاهم نکنی * موی سیهم سفید کردی نکرم * با موی سفید رو سیاهم نکنی

و آنچه خوری از کسبِ خود بخور - هر که از کسبِ دیگر لقمه خورد - او در ثوابِ عبادتش

شریک شود و یک نانِ جوی نصیبِ تو شود نیمی بخور - و نیمی دیگر بفقرا بده - خدا تعالی

نمی پسندد که تو سیر باشی و فقیر گرسنه ؎ نیم نانی گر خورد مرد خدای * بذل درویشان کند

نیمی دگر * نیم نان بستاند و صد جان دهد * آنچه در وهمت نیاید آن دهد

وَمَنْ يَّبْخَلْ فَاِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَّفْسِهٖ ۚ **العزیز** تتمه کسبِ حلال بدست آید

وهر که بخل بکند جز این نیست که بخل می کند از خویش

علیہ وسلم اگر در وآن عیب باشد فرمود غیبت کہ باشد ذکر او غیبت است آنچہ کہ

در وے نباشد بہتان کردی بر او تہمت ساختی۔ یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اجْتَنِبُوْا كَثِیْرًا مِّنَ الظَّنِّ

اے مسلمانان احتراز کنید از بسیاری گمان بد

اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَّ لَا تَجَسَّسُوْا وَ لَا یَغْتَبْ بَّعْضُكُمْ بَعْضًا ؕ اَیُحِبُّ

ہر آئینہ بعض بدگمانی گناہ است و جاسوسی مکنید و غیبت نکند بعض شما بعض را۔ آیا دوست میدارد

اَحَدُكُمْ اَنْ یَّاْكُلَ لَحْمَ اَخِیْهِ مَیْتًا فَكَرِهْتُمُوْهُ ؕ وَ اتَّقُوا اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِیْمٌ

کسی از شما کہ بخورد گوشت برادر خود کہ مردہ باشد پس متنفر شوید از وے بہ ترسید از خدا کہ بتحقیق خدا از توبہ پذیر مہربان است

العزیز از نامحرمان چشم بدوز کہ نظر بسوئے نامحرم بد تر است از ترکش

زہر آلود ابلیس۔ وَ اِمَّا یَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّیْطٰنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ ؕ اِنَّهٗ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ

و اگر وسوسہ انداز د ترا از جانب شیطان وسوسہ انداز ندہ پس پناہ طلب کن از خدا ہر آئینہ او شنوا دانا است

وَ لَا تَقْرَبُوا الزِّنٰۤی اِنَّهٗ كَانَ فَاحِشَةً ؕ وَ سَآءَ سَبِیْلًا ۝ قُلْ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ یَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ

و نزدیک مشوید بزنا ہر آئینہ وے بیحیائی است و بد راہی است۔ بگو مر دان مسلمان کہ بپوشند چشم خود را

وَ یَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ؕ ذٰلِكَ اَزْكٰی لَهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ خَبِیْرٌۢ بِمَا یَصْنَعُوْنَ ۝

و نگاہ دارند شرمگاہ خود را این پاکیزہ تر است ایشانرا ہر آئینہ خدا خبر دار است بآنچہ می کنند۔

وَ قُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ یَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَ یَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ ؕ وَ هُوَ مَعَكُمْ اَیْنَ مَا كُنْتُمْ

و بگو زنان مسلمانانرا کہ بپوشند چشم خود را و نگاہ دارند شرمگاہ خود را۔ و او با شما است ہر جا کہ باشید

وَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِیْرٌ ؕ **العزیز** کہن جامۂ خویش پیراستن

و خدا بآنچہ میکنید بینا است۔

بہ از جامۂ عاریت خواستن ❖ آنچہ خواہی از خدا تعالی بخواہ از غیر او چیزے مطلب

ویک سبب وبالِ آخرت۔ اوّل ملازم را خلافِ حکمِ بالادستِ خود عمل کردن دوم

بیمار را خلافِ رائے طبیب جستن۔ سوم مرید را خلافِ حکم مرشد راہ پیمودن ؎

دست زن بر دامنِ صاحب دلے ٭ بو کہ آسان گردد ت ہر مشکلے ٭ لیکن تحت

بالادستِ ظالم ملازمت مکن۔ اَللّٰهُمَّ لَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا اَجْبَارًا اَشْقِيَاءَ وازعلاج

خدایا جبار شقی را بر ما مسلط نفرما۔

طبیبِ نادان بہ پرہیز۔ نیم طبیب خطرِ جان مشہور است۔ و بر دستِ پیرِ مخالف

شرع شریف بیعت مکن۔ و نیم مرشد خطرۂ ایمان است ؎ ای بسا ابلیس آدم روے ہست

پس بہر دستے نباید داد دست۔ و مرشدِ کامل و حاکمِ عادل و حکیم حاذق بدست آر

و رنہ بالعکس نتیجہ ظاہر شود ؎ منت منہ کہ خدمتِ سلطان ہمی کنم

منت شناس ازو کہ بخدمت بداشتت ٭ بر بلاہا صابر باش۔ اگر بر بلا صبر کنی

بلا از تو دفع گردد۔ و کفارۂ گناہ تو شود ؎ صبر تلخ آمد ولیکن عاقبت

میوہ شیرین آرد و پر منفعت۔ اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ ٭ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

صبر کلید فرحت است۔ اے مسلمانان

وازحرام وشبهات دور باش۔ ہر لقمہ از قوتِ حلال کردہ شود مقبول۔ واز قوتِ حرام

مردود۔ اگر یک لقمۂ از حرام یا مشتبہ بخورد خوری۔ تا چہل روز نظر رحمت بتو نمیرسد

وحلاوتِ عبادت نمی یابی۔ فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ حَلٰلًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا

پس بخورید از آنچہ خدا روزی داد شمارا حلال پاکیزہ۔ وشکر کنید

نِعْمَتَ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ۔ پیغمبران علیہم السلام ودیگر ارکانِ دین کسبِ حلال

بر نعمت خدا اگر او را می پرستید۔

اختیار کردہ بودند۔ اکثر اہلِ دنیا۔ ما کسب وحرفت را کسرِ خود میدانند۔ ونوکری را

فخر۔ حالانکہ معاملہ بالعکس است۔ ع نانے بدور وزگر شود حاصل مرد

وزکوزۂ شکستہ دم آبے سرد ٭ مامورِ کسے دگر چرا باید بود ٭ خدمتِ

چون خودی چرا باید بود۔ وعلاوہ بر آن در بسیاری از نوکری خلافِ شرع امور

واقع میشوند وحرام۔ واگر پیشۂ ملازمت اختیار کنی۔ خیال دار کہ در آن خلافِ

احکام الٰہی حکمی نباشد کہ بر آن ترا عمل کردن افتد۔ وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ

وہر کہ حکم نکند بآنچہ خدا فرو فرستادہ است

فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰفِرُوْنَ۔ وعیدی است سخت۔ وعمل موجب ادبارِ دنیا است

پس ایشانند ناسپاسان۔

دیدم که پاے نداشت شکرِ ایزد تعالی بجا آوردم که مرا از پا محروم و معذور نداشته

وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ۝ وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ۝

وسپاس گوئید مرا و ناسپاسی من نکنید۔ و شکر کنید نعمتِ خدا اگر او را می پرستید

اگر شکرِ نعمت کنی خدا تعالی نعمت را بر تو زیاده گرداند۔ اگر کفرانِ نعمت کنی در غضب

الٰہی گرفتار شوی۔ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ۝

اگر شکر کنید زیاده کنم شما را و اگر ناسپاسی کنید بدرستیکه عذاب من سخت است

العزیز پیشهٔ قناعت اختیار کن۔ قناعت گنجیست غیر فانی۔ و از فقر و فاقه

شکایت مکن که درجهٔ تو کم میشود۔ و فقر میراثِ پیغمبران علیهم السلام است و خاصهٔ

خاندانِ نبوت۔ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۝

اے مردمان شما نیازمندانید بسوے خدا و خدا اوست بے نیاز ستوده

❁ بوقتِ تنگدستی آشنا بیگانه میگردد ❁ صراحی چون شود خالی جدا پیمانه میگردد

قطعه پس زانو منشین و غم بیهوده مخور ❁ که زغم خوردنِ تو رزق نگردد کم و بیش

چون از این کوشش بیفائده سودی ندهد ❁ پس میازار دلِ خود زغم ای دوراندیش

❁ مکن زغصه شکایت که در طریقِ ادب ❁ براحتے نرسید آنکه زحمتے نکشید

اسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصّٰبِرِيْنَ ۞ و خداوند عالم
مدد جوئید در تحصیل ثواب آخرت بصبر و نماز۔ هر آئینه خدا با صابران است
هیچ مرضی را خلق نفرموده که دوایش پیش از مرض نیافریده باشد لیکن بی حکم او دوا اثری نبخشد
که از قضا سرکنگبین صفرا فزود ٭ روغن بادام خشکی می نمود ٭ چون قضا آید طبیب ابله شود
آن دوا در نفس او گمره شود و هر فرد بشر که بشدت مرض و تکلیف دیگر مبتلا باشد چون
برگ درختان گناهش میریزد۔ پس لازم است که در شداید مرض تکالیف گوناگون بصبر و تحمل شکر کند
وَمَنْ شَكَرَ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهٖ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ رَبِّيْ غَنِيٌّ كَرِيْمٌ ۞
و هر که شکرگزاری کند پس جز این نیست که شکرگذاری میکند برای نفع خویش و هر که ناسپاسی کرد پس پروردگار من بی نیاز کرم کننده است
و بر نعمتها شکر کن۔ در شکر اندرش مزید نعمت۔ وَمَنْ يَّشْكُرْ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهٖ ۞
و هر که شکر کند۔ پس جز این نیست که شکر میکند برای نفس خود
و همیشه در اسباب دنیا موازنه و مقابله خود از آنکس بکن که از تو کمتر باشد نه از شخص
برتر تا در آتش رشک و حسد نسوزی و کفران نعمت نکنی۔ وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ اِلٰى
و مکشائے دو چشم خود را بسوئے
مَا مَتَّعْنَا بِهٖ اَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيْهِ ۞
آنچه بهره مند ساخته ایم با آن جماعتها را از ایشان از قسم آرایش زندگانی دنیا تا مبتلا کنیم ایشان را در آن
و جناب سعدی شیرازی رحمة الله علیه فرموده که روزی بر بے کفشی خود گریستم شخصی را

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ۝

و بر خدا باید که توکل کنند مسلمانان - هر آینه خدا دوست میدارد توکل کنندگان

وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

و توکل ... خدا ... است

حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ۝ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ

بس است مرا خدا بر وی توکل میکنند توکل کنندگان و هر که توکل کند بر خدا پس او بس است

هر حاجتی که داری او را از خدا بخواه ... فَعَلَى اللَّهِ ... شَاءَ ... کنید

... خدا ... است

نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ۝ ... از سبب طلب کن - گر بیچاره

نیک پروردگار است و نیک یاری دهنده است -

خود ... شوی شکر سبب الاسباب بجا بیاور

وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ ۝

و چون حکم کنید حکم کنید چون حاکم شوید میان مردمان - هر آینه خدا نیک پند میدهد شما را

اگر ... حاکم ... شاه ... خود ... اقبال

... اشتقاق با هم دیگر است همیشه بر لب ... این سخن جاریست

که ابنای روزگار دنیا که دون نگون سار نیست - هر عروجی را زوالیست - دائم

درستی قدمی سخنی دریغ مدار ع نهد شاخ پر میوه سر بر زمین

وَاللّٰهُ الْغَنِیُّ وَاَنْتُمُ الْفُقَرَآءُ۔ فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یُسْرًا۔ اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یُسْرًا

و خدا تو نگر است و شما محتاجید۔ پس زیرا کہ ہر آئینہ متصل دشواری آسانیست۔ البتہ متصل دشواری آسانیست

سَیَجْعَلُ اللّٰهُ بَعْدَ عُسْرٍ یُسْرًا۔ و کم خوردن و کم خفتن و کم گفتن عادت کن

زود باشد کہ آرد خدا بعد از تنگدستی آسایش را

کم گفتن زینت است۔ چشم بند و لب ببند۔ گر نہ بینی سر حق بر من بخند۔ و زبان خود را نگاہدار از بسیار گفتن

اگرچہ ہمہ راست باشد بجز ضرورت سخن مگو۔ تا آنکہ کسی نہ پرسد ہیچ مگو۔ آنچہ گوئی

مختصر و با معنی بگو۔ نقصانات گویائی از مطالعہ کیمیائی سعادت حجت الاسلام بدان

سخن بسیار گفتن دل را میراند۔ اِنَّ کَثْرَةَ الْکَلَامِ یُقْسِی الْقَلْبَ العزیز

گفتگوے بسیار دل را سخت میکند۔

خرچ باندازۂ دخل کن کہ برا حوال آنکس بباید گریست کہ آمد بود نوزدہ خرج بیست و اسراف

مکن کہ بہلاکت میکشد۔ اِنَّهٗ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِیْنَ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِیْرًا

ہر آئینہ نمیدارد دوست می دارد از حد گزرندگان را و اسراف مکن اسراف کردنی

اِنَّ الْمُبَذِّرِیْنَ کَانُوْٓا اِخْوَانَ الشَّیٰطِیْنِ وَکَانَ الشَّیْطٰنُ لِرَبِّهٖ کَفُوْرًا

ہر آئینہ اسراف کنندگان ہستند برادران شیاطین۔ و ہست شیطان بہ نسبت پروردگار خود ناسپاس

العزیز این عالم۔ عالم اسباب است برائے بہبودی دارین سعی کن و بے

دست و پا شدہ کاہل مباش۔ و نہ بر سعی خود غرہ کن۔ بر توکل زانوی شتر ببند

دولتِ جاوید یافت هر که نکونام زیست　　کز عقبش ذکرِ خیر زنده کند نام را

عَزَّ مَنْ اِنْکَسَرَ وَذَلَّ مَنِ اسْتَکْبَرَ ؀ خود را وقع نباید نهاد
عزت یافت آنکه عجز ورزید و ذلت یافت آنکه تکبر کرد
و بچشمِ کم نباید دید تا برتبه توان رسید ؀ یکی قطرهٔ باران ز ابرے چکید

خجل شد چو پهنائے دریا بدید ؀ که جائیکه دریاست من کیستم ؀ گر او هست حقا که من نیستم

چو خود را بچشمِ حقارت بدید ؀ صدف در کنارش بجان پرورید ؀ سپهرش بجائے رسانید کار

که شد نامور لؤلوئے شاهوار ؀ بلندی بدان یافت کو پست شد ؀ درِ نیستی کوفت تا هست شد

تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِيْنَ لَا يُرِيْدُوْنَ عُلُوًّا فِي الْاَرْضِ وَلَا فَسَادًا
این سرائے آخرت را برائے کسانی قرار داده ایم که ... در زمین ...
و در اظهارِ خوبی و کمالِ خود مجوش - بلکه در اخفائے آن بکوش - کار و خوبی همچو اهم

کانے با وجودِ اختفائے خود پوشیده نتواند بود و عاقبت ز حضیضِ پستی باوجِ عزت

و قدر جلوه خواهد نمود ؀ لعل کو بود مختفی در کان ؀ شد سرِ تاجدار زیبِ تاجِ شهان

حاصلِ کلام اگر به ثروت و حکومت برسی از پرداختِ تواضع

خَیْرُ النَّاسِ مَنْ یَّنْفَعُ النَّاسَ - اِنَّ اللّٰہَ یُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ

بہترین مردم کسی است کہ نفع رساند مردم را - ہر آئینہ خدا دوست میدارد نیکو کاران را

اِنَّ اللّٰہَ لَا یُضِیْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِیْنَ ۝ بادہ نوشیدن و ہوشیار نشستن سہل است

ہر آئینہ خدا ضایع نمی کند مزد نیکو کاران را -

گر بدولت برسی مست نگردی مردی ۝ فروتنی است دلیلِ رسیدگانِ کمال

کہ چون سوار بمنزل رسد پیادہ شود ❊ خدامِ خود را بدگوئی و خدمت ناقابلِ برداشت

بفرمائی ع یارب مباد کس را مخدوم بے عنایت - کہ خواجگی مسلّم باوست

تعالیٰ شانہٗ اِنِ الْحُکْمُ اِلَّا لِلّٰہِ ما ہمہ بندگانِ اوئیم - ہر کہ رحم نکند رحم را نشاید -

نیست حکم مگر خدا را

رحم بر بدان ستم است بر نیکان ۝ من تو ہر دو خواجہ تاشانیم ❊ بندہ بارگاہِ سلطانیم

ہو السلطان الوحید القہار

احیاناً از خدمتگارے تقصیرے سر زند عفو فرمائی - ع

خواجہ آنست کہ باشد غمِ خدمتگارش ۝ چوب را آب فرو می نبرد حکمت چیست

شرمش آید ز فرو بردنِ پروردہ خویش ع در عفو لذتیست کہ در انتقام نیست

نواختہ را نباید انداخت - تا غفور بتو عفو کند وَاِنَّ اللّٰہَ لَعَفُوٌّ غَفُوْرٌ ۝

و ہر آئینہ خدا عفو کنندہ آمرزگار است

و تا بحال بخوابیدن حضرت عمر که این شنید بسر وقت او رسید و حال پرسید آن زن

فاقه زده در شورش تمام و حضرت عمر طلبکار خبر در این صورت پیدا شد و نسبت
شورش

بخلیفه نفرین ساخت و سب و شتم آغاز نهاد و گفت دست بر او و بر خلافتش که پا
دشنام ایضا

از غربا ندارد. و خبری از درماندگان نگیرد اینک که بر ما صورت فاقه روی نمود

جز صدای الجوع تاب طاقتی نداریم. من بر سر پا بشم و از غم تسلی اطفال

خردسال خود آتش زیر دیگ خالی میزنم تا اطمینان خاطر آنها گردد و وهمی

سکوت ورزیده بخواب روند و مضطرب الحال نشوند. چون آنها را از

بیداری بعالم اضطراب بینی یا یم بر است و بجوئی آنها همین لطائف الحیل بکار ببرم

و دنیا گذشتنی و گذاشتنی است نشد تو روز حساب دست من و دامن خلیفه است

ندانم که فردا بروی حاکم حقیقی جلشانه نجاتش بچه عنوان میگردد. دل حضرت عمر

از سخنش سخت تر متاثر گشته بآن زن فرمود که در این خصوص خلیفه را قصوری نیست

مانِ عجز و ضعف غافل نباشی و تا امکان بسماع و رفع ماتحتان جد وجہد بکار بری

مَادُمْتَ تَحْفَظُهَا يَنْ يَدُ عَلاَؤُهَا ﴿ وَالْعَكْسَ فَانْظُرْ اَىِّ ذٰلِكَ اَحْوَطُ ﴾

آوردہ اند کہ حضرت عمرِ فاروق رضی اللہ عنہ در عہدِ خلافتِ خود با آنکہ مہمان دیگر برگماشتہ خود را نیز برآن داشتہ کہ شبہا در ظلمت تنہا بنفسِ نفیس گرد مدینہ طیبہ گشتے۔ و از ہر کوچہ و برزن و محلہ و نشیمن برگزشتے۔ تا باستعلام و استخبار منکر معمول را متروک فرماید و معروفِ متروک را معمول نماید و مظلوم را از ظالم رہاند داد ستمکش از جفاکار ستاند شبے گزرش بخرابۂ افتاد۔ دید کہ بیوہ زنے بیچارہ با جگرے پرخون و دلے صد پارہ خستہ زیرِ درختی نشستہ است و بصورت رد آلود آواز غم آمود بفریاد و نالہ الجوع یتیمانِ خرد سالِ خود دلجوئی می نمود بجہت تسکین آنہا بلطایف الحیل مصروف بود کہ اے جانانِ ما در ببینید کہ برمہ ما ئے اجاق است۔ مادر را بے آرامی شما شاق است۔ اندک راحت بیابید

بتهیهٔ سامانِ معاشِ او همت برگمارد. وجه کفاف مقرر دارد. زن حسبِ فرموده حضرت عمر

زمِ شهرِ مدینه گشته چون خلیفه اوقت او را دید شناخت و قریب رسید. و هراسان شد که

دلِ خود اندیشید که وای بر عقلم و حیف بر بی صبوریم که من از فقر و فاقه دیروز عثمان

دوست دادم - و از آتشِ گرسنگی سوخته نسبت امیر المومنین زبان راندم - ندانم که امروز

خلیفه با من چه طور پیش می آید - خلیفه بادراکِ پریشانی زنِ مذکور تبسم کرد و بالجمله در اینهم چند

ز بیت المال بغرضِ پرورش مقرر فرموده تا آنکه پس از وی بنامِ اطفالش جاری باقی ماند

لقد کان فی قصصهم عبرة لاولی الالباب ﴿ ریزه نان را حرمت دار ای مرد و آیت

آئینه هست در قصهٔ ایشان پندی خداوندانِ خرد را ۔

تا بینی حورِ بهشت همین است ﴿ چون خواهی که تزویج کنی - این امر مطمحِ نظر باشد که

مهر

بقدرِ امکان زن از تو در مال - و جمال - و کمال - و سال - کمتر باشد - و بقرار دادِ مهر

حسبِ استطاعتِ خود و تبرکِ رسومِ مروجه و بموجبِ شرعِ شریف مناکحت نمائی

و حقوقِ زوجه را که هفت اند - اولاً آنکه او از فعلِ مذموم زوج را محترز دارد گویا نفع

تو از بیچارگی و مصائبِ خود خبرش نکردی۔ زن گفت که چرا خلیفه بارگرانِ خلافت را

بر عہدۂ خود گرفته است خبرگیری ضعفا تعلق بذاتِ اوست۔ نوبتِ آن کو که درین

عالمِ پریشانی و سخت جانی تا بدارالامارۂ خلیفه مع اطفال رسیده باظہارِ حالِ خود

در آیم حضرتِ عمرؓ باستماعِ سخنش آب در دیده گردانید۔ و فوراً راهِ خود پیش گرفت۔ و در سبدی

آرد جو و نمک و انگشت و تابه و دیگر اسبابِ ضروری اکل و شرب محمول کرد۔ غلامی خواست

که پیش بیوه برود بسپارد۔ امیر المومنین فرمود که ای کس بارِ مرا روزِ قیامت تو نتوانی بر داشت

بگذار۔ بارِ خودِ من خود میبرم۔ خود آن سبد بر سرِ خود گرفته پیشِ بیوه روان شد۔ و باستر ضای

خاطرش بدستِ خود نان تیار کرده بزن و بچگانش حوالت نمود۔ زن بعد فراغ و سیری دستِ دعا

برداشت و گفت که جامۂ خلافت برجسمت میزیبد۔ خدا در جزای این لطف و مرحمت

ترا خلیفه بسازد۔ و قایم مقام فاروق شوی۔ حضرتِ عمرؓ فرمود که خلیفه را از علمِ غیب آگہی

نیست۔ بلکه خلیفة الوقت را دار الاماره است پیشِ خلیفه برو و باظہارِ حالِ خویش بپرداز

حاصل از نکاح علاوه از معصیت باز ماندن آبادی خانه و قوامِ معیشت و سرانجامِ روزگار

و محافظتِ نقد و جنس، و حاصل نمودن اولاد که بقای نسل و ذکرِ جمیل از آن متصور است و این

۵۰ صلاحِ مرد و جهان است صحبتِ زنِ نیک * زهی سعادتِ مردی که زن چنین دارد

رباعی: آبِ خنک از شربتِ انگوری به * زن زشتِ وفادار ز صد حوری به

این نکته شنیدم ز حکیمان بسیار * صحبت که بعزت نبود دوری به

۵۱ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلٰوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا ۵۲ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ

و حکم کن اهل خود را به نماز و صبر کن بر آن - جز این نیست که اموال شما و فرزندان شما فتنه است

۵۳ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ۵۴ هر مؤمن را که بینی در سلام تقدیم کن و سلام را جواب بگو

و نیست بر ما مگر پیغام رسانیدن ظاهر

سلام کردن سنت است و جواب گفتن واجب ۵۵ عوام الناس سلام علیکم که میگویند غلط است، السلام علیکم یا سلام علیکم صحیح

۵۶ وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ ۞ هرگاه از برادرِ دینی ملاقات کنی بعد سلام

و سلامتی کسی را باشد که پیروی راه هدایت کند.

مصافحه نما که بسبب مصافحه هر دو بخشیده میشوند ۵۷ ۞ حقِ صله رحم نگاه دار که سعادت است ۵۸

۵۹ وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ ۞ هر که را خویش و اقارب راضی نباشند خدای جل شانه

و بده بخداوند قرابت حق وی را -

آتشِ دوزخ باشد۔ دوم خازنہ و نگہبانِ نقد و جنس شوہرِ خود ست۔ سوم طباخہ ست

از ہرگونہ طبخ و بانواعِ پخت و پز سیر و شکم سیر دارد۔ چہارم دایۂ اولاد و اطفال است۔ پنجم

خیاطہ ست کہ دوختِ ملبوساتِ تو و اطفالِ تو بسیار دوز است۔ ششم خادمہ ست۔ کہ بروقتِ کار

بکارش میخورد۔ و در تہیۂ اسبابِ آسایشِ جسمانی و راحتِ روحانی مستعد و آمادہ میباشد

ہفتم مونس و ہواخواہِ تست کہ در رنج و راحتِ زوجِ خودش دائما شریک میباشد)

حفاظت کنی۔ ورنہ پشیمان شوی و زنانِ بد دو قسم است منّانہ۔ و انّانہ مختصر تعریفِ منّانہ اینکہ

غرور بر مالِ خود کند۔ و مالِ زوج را ہیچ و لاشی داند مختصر توصیفِ انّانہ اینکہ ہرگاہ شوہرِ خود را بیند

آوازِ خود ضعیف کند۔ و بیمار نماید۔ و حیلہ ہائے انواع و اقسام درمیان آرد وغیرہ

و بدکارترین زن ہمان است کہ از خاوندِ خود بدل رضامند نباشد۔ از دیدارِ چنین زن ہر ساعت

تاریکی موت بنظر می درآید ؎ زنِ بد در سرائے مردِ نکو ہم درین عالم است دوزخِ او

اَلرِّجَالُ قَوّٰامُوْنَ عَلَى النِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ

مردان تدبیر کار کنندہ مسلط شدہ اند بر زنان بسبب آنکہ فضل نہادہ است خدا بعض آدمیان را بر بعض

من سعادة ابن آدم استخارته الله ومن شقوته ترکه استخارة الله **نظم**

ز سعادت اولاد آدم استخاره کردن است از الله تعالی واز بدبختی ابن آدم ترک استخاره است از الله تعالی

در بارگاه حضرت سلطان سخن مگو * گوی اختیار بدست زبان مده * از اول بپرس هر چه بگویی همان بگو * تا مشورت [illegible]

سخنی زل [illegible] ان مده * [illegible] هرگز زیاده تحیه مست شد * هشیار باش کف دل هم عنان مده * زنجیر تحقیق بر آمین خلق باش

کس البسوی از درون نشان مده * صد [illegible] زبان تحرف میده * [illegible] خاموش باش [illegible] سر خود

امکان مده * اللهم خر لی واختر لی ولا تکلنی الی اختیاری [illegible] در بارگاه کریم

خدایا بد رطرف خود [illegible] اختیار کن و مگذار [illegible] اختیار من

منصور را بدار چرا دادی ای حکیم * منصور بود واقف اسرار دوست * هر که [illegible] زنا کند

این سزای اوست * و بهترین بزرگان ارباب حقوق گوش دار [illegible] سخن بزرگان

[illegible] ع سخن شنید شیخ [illegible] العزیز المؤمن لا یلدغ من جحر مرتین

یعنی از علامات ایمان آنست که اگر غافل و خطا [illegible] یکبار [illegible] گرفتار نشود و از [illegible]

حذر کند و عید سخت سزایش [illegible] خشم [illegible] العزیز [illegible]

حضرت علیه الصلوة والسلام فرموده جبرئیل علیه السلام [illegible] حقوق [illegible] آدمی و نجات [illegible]

از و خوشنود نشود الله، پس تو رنجه مکنی انصاف از نادان بجا است و با شریر همنشین با ایشان هرگز مباش

که همنشین تو از تو بهتر باید تا از صحبت وی بهتر شوی. که یکدم نخواهی آدل با بدان صحبت مدار

خودپسندی جان من برهان نادانی است. هر که خودپسند است لایق صحبت نبود. صحبت تاثیر دارد

اَلصُّحْبَةُ مُؤَثِّرَةٌ وَلَوْ كَانَ سَاعَةً که پسر نوح با بدان بنشست، خاندان نبوتش گم شد

صحبت اثر کند اگرچه یک ساعت باشد.

صحبت صالح ترا صالح کند، صحبت طالح ترا طالح کند. قطعه: صحبت نادان ببین کوره آهنگران

ور نه دهد نار خویش شعله رسد بیگمان، صحبت دانا ترا طبله عطاردان، ور نه دهد عطر خویش

لیک رسد بوی آن. اگر اتفاقاً نشینی، جز سخن پند و نصیحت چیزی دیگر مگو، شاید هدایت تو موثر گردد

اُدْعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

دعوت کن یعنی مردم را بسوی راه پروردگار خویش بدانش و پند نیک، مناظره کن با ایشان بطریقی که وی نیک است

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

هر آئینه پروردگار تو دانا تراست بکسی که گمراه شد از راه او و او دانا تراست براه یابان

و هر کاری که کنی در و مشورت نما که حق تعالی فرموده: وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ

و مشورت کن با ایشان درین روزگار

و بکارها استخاره کن از احادیث صحیحه ثابت است: مَا خَابَ مَنِ اسْتَخَارَ

یعنی خراب نشد هر که استخاره کرد.

بود بجای او نشینی. آنچه بر خود نه پسندی به دیگران مپسند ۵ بنی آدم اعضای یکدیگرند * که در آفرینش ز یک جوهر اند

العزیز وعده را خلاف مکن که وعده خلافی یکی از علامت منافقیت. یا أیها الذین آمنوا أوفوا بالعقود

ای مومنان وفا کنید بعهدها یعنی عهدی که با خدا بسته

وأوفوا بالعهد ۚ إن العهد كان مسئولا ۝ يا أيها الذين آمنوا لم تقولون ما لا تفعلون

و وفا کنید بعهد — هر آئینه عهد پرسیده خواهد شد — ای مسلمانان چرا میگوئید آنچه نمی کنید

كبر مقتا عند الله أن تقولوا ما لا تفعلون ۝ ۵ حیف شکستیم آن عهد الست

بسیار ناپسند بوده نزد خدا آنکه بگوئید آنچه نکنید.

زان شکست آمد بکار ما شکست * عهدها بربسته بشکستیم ما * با شکستن عهد بر بستیم ما

فمن نكث فإنما ينكث على نفسه ۚ ومن أوفى بما عاهد عليه الله فسيؤتيه أجرا عظيما ۝

پس هر که بشکند عهد را پس جز این نیست که میشکند بنفس خود و هر که وفا کند بآنچه عهد کرده است بر آن با خدا پس زود بدهد او را خدا مزدی بزرگ

و در امانت هرگز خیانت مکن. إن الله يأمركم أن تؤدوا الأمانات إلى أهلها

هر آئینه خدا می فرماید شما را که ادا کنید امانتها بسوی اهل آن

إن الله لا يحب الخائنين ۝ وأن الله لا يهدي كيد الخائنين ۝

بدرستیکه خدا دوست نمیدارد خیانت کنندگان را. و بدانکه خدا راه نمی نماید حیله خیانت کنندگان را

و مردم را فریب مده که فریب علامت نفاق است یکرو و یکزبان و یکدل باش علامت مومن

همین است در دل نفاق ار... إن المنافقين في الدرك الأسفل من النار ۚ إن الله جامع المنافقين

هر آئینه منافقان در طبقه زیرترین اند از آتش — هر آئینه خدا جمع کننده است منافقان

والكافرين في جهنم جميعا ۝ **العزیز** در روز و شب بنهایت احتیاط بد نظر دار که از جادهٔ اعتدال متجاو

همسایه او وارثه قرار میدهند **العزیز** بمجلس خورده مگیر که مبادا بدان عیب گرفتار شوی. بلکه تو

شکر کن که بدان فعل مبتلا نگشتی ـ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ **و** طعنه مکن که بالاست

بدرستیکه او است شنوا و دانا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ

ای مسلمانان مسخره نکنند گروهی با گروهی احتمالست که آن گروه بهتر باشند از ایشان و نه زنان

مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ

مسخره کنند با زنان دیگر احتمالست که زنان بهتر باشند از ایشان. و عیب مکنید درمیان خویش و یکدیگر را بخطابهای ناخوش مخوانید

العزیز در دل کینه مدار که عمل حسنه را باطل گرداند مبارک است آن سینه که از کینه پاک است ؎

کفر است در طریقت ما کینه داشتن * آئین ماست سینه چو آئینه داشتن **و** با هیچکس حسد مبر که حرام است ؎

غمناک نباید بود از طعن حسود ای دل * شاید که چو وابینی خیر تو درین باشد **مثنوی** هان هان ترک حسد کن از میان

ورنه ابلیسی شوی اندر جهان * چوب هم بود و ابرار آن ستون * کز فراق مصطفی بگریست خون * ای تو انسان

چوب از تو بهتر است * کینه ها در سینه تو مضمر است * کینه و بغض و حسد پایان تست * در کشاکشهای حسرت جان تست

ای منافق این همه داغ نفاق * خیر خور از بهار اتفاق **و** عیب کس را در مجلس مگو که خدای تعالی ستار العیوب است

هر چه گوئی در تنهائی جسته جسته بگو. و برادر دینی خود را در مجلس بحقارت از جایش بر داشته

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ [illegible]

خدا این نیست که مسلمانان برادران یکدیگر اند [illegible]

العزیز احیاناً از برادر دینی خود مخالفتی باشد [illegible]

و رجوع کنی بحکم الله جلشانه و امر رسول کریم علیه الصلوٰة والتسلیم . یا ایها الذین [illegible]

[illegible] مومن [illegible]

أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ

فرمان برداری کنید خدا را و فرمان برداری پیغامبر [illegible]

إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

بسوی خدا و پیغامبر اگر اعتقاد میدارید بخدا و روز آخر [illegible] این بهتر است و نیکوتر باعتبار عاقبت

و هرگاه کسیکه در غائب برادر دینی خویش دعای خیر میکند . فرشته میگوید که

بعوض این دعا تو هم ثواب میرسد الاثر . اگر کسی ترا بد گوید . تو او را بد مگوی

اگر ترقی درجات میخواهی . و هر رنجیکه از دست و زبان خلق بتو رسد او بخدا حواله کن

وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ [illegible]

وخدا غالب صاحب انتقام است

بد کند آنکه نیکیش عادت و خواست [illegible]

با دشمن اگر نیک کنی گردد دوست [illegible]

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ ۚ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ

تمام کنید پیمانه و ترازو را به انصاف ۔ تمام کنید پیمانه را چون پیمایید

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۝

و بسنجید به ترازوی راست ۔ این بهتر است و نیکوتر است از جهت عاقبت ۔

العزیز در معامله با دوست و بر شخص اول اقدام مکن اگر کسی پیش از تو قیمت چیزی را از بایع

قرار داده باشد تو بر آن افزوده معامله اشیاء را بر هم مزن و از ظلم حذر کن و بر کسی ظلم مکن ۝

بترس از آه مظلومان که هنگام دعا کردن ۔ اجابت از درِ حق بهر استقبال می آید

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ۚ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ۚ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ۝

خدا دوست نمیدارد ستمکاران را ۔ و نیست برای ستمگاران هیچ یاری دهنده ۔ لعنت خداست بر ستمگاران

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۚ مَنْ أَعَانَ ظَالِمًا فَهُوَ ظَالِمٌ ۝

و خدا راه نمی نماید گروه ستمکاران را ۔ هر که ظالمی را اعانت کند او خود هم ظالم است

و در منازعت تقدیم مکن اَلْبَادِي أَظْلَمُ یعنی تقدیم کننده ستمگارتر است **و** در میان

برادرانِ دینی خود آتش افروزی و مفسده پردازی و نمامی و غمازی مکن و همواره بکشاده پیشانی

بمصالحت پیش آی ۔ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۚ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ۝

و خدا تعالی دوست نمیدارد مفسدان را ۔ هر آئینه ما ضایع نمیسازیم مزد نیکوکاران را

إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۝

هر آئینه خدا تعالی راست نمی آرد کار مفسدان را ۔ هر آئینه خدا تعالی دوست نمی دارد فساد کنندگان را

میدهی بزبان میاور که تا ثواب تو ضایع نشود یا ایها الذین امنوا لا تبطلوا صدقاتکم

[illegible] نشان [illegible] مکنید خیرات خود را

بالمن والاذی کالذی ینفق ماله رئاء الناس ولا یؤمن بالله والیوم الاخر

بمنت نهادن و [illegible] مانند کسی که خرج میکند مال خود را برای نمودن مردمان و ایمان ندارد بخدا و بروز قیامت

و مال [illegible] قول معروف ومغفرة خیر من صدقة یتبعها اذی

[illegible] بهتر است که پس او اذیت باشد

و هر چه [illegible] برای ستر عورت بپوش

سفید رنگ از همه بهتر [illegible] العزیز شیرین گو یار را

[illegible] زعفران

حق تعالی دوست میدارد [illegible] شیرین زبان باش ترش روی مپسند

ع نعمت برگزیده شیرینی است شیرینی را دوست دار که نشانی ایمان است

و پیاز خام و [illegible] آن مخور که از بد بوئیش ملائکه میگریزند و بخوشبوئی

خود را مطیب کن که ملائکه طیب را دوست میدارند و بوقت خفتن سرمه کش

خوشبوئی

که بصارت چشم را زیاده گرداند و وقت خفتن آوندهای زیر سمان را بپوش

اگرچه از یک گاه باشد و قبل و بعد از طعام نمک اندک بخور که فواید کثیره است

نہالِ دشمنی برکن کہ رنج بیشمار آرد۔ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

و برابر نیست نیکی و بدی دفع کن بدی را بآن خصلتے

فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ۔ السَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ

کہ آن نیکوتراست پس چون چنین کنی گردد آنکسیکہ باشد میان تو و میان او دوستی کارساز است۔ سعید شخصی است کہ از غیر خود پند گیرد۔

العزیز حضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام فرمودند کہ در جماعت شما کدام کس پہلوان تر است از صحابہ یکی

عرض نمود کسیکہ پشتش بزمین نخورده باشد۔ فرمود آنچہ بگمان شما رسیده چنان نیست۔ بلکہ جوان مرد ہمان است

کہ در حالتِ غیظ و غضب (کہ عقل زایل میشود) خود را از فحش و ہذیان گوئی نگاہدارد

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۔ العزیز

و فرو خورندگانِ خشم و عفو کنندگانِ تقصیر از مردمان — و خدا دوست میدارد نیکوکاران را

چون پیران ایمنی یقین اند کہ عبادت بسیار کرده اند پس پیران را تعظیم کن ادب تا جلب است از لطف الٰہی

بشہر بہ شہر و ہر جا کہ خواہی رو کہ پیران را حق دوست میدارد شہرے کہ در آن عزت پیران نشود

آن شہر عجب نیست کہ ویران نشود و ہرگاہ جوانان ایمنی تصور کن گناہ کم کرده اند و عبادت در جوانی کن

کہ جوانانِ عابد را حقتعالی دوست میدارد جوانا رہِ طاعت امروز گیر کہ فردا جوانی نیاید ز پیر

من آن روز را قدر بشناختم بدانستم اکنون کہ در باختم العزیز ہرچہ در راہِ خدا تعالیٰ

تهجد گذاری و رو بقبله متف و پا بجانب قبله درا

و شب برهنه خواب مکن که ملائکه از تو نفرت گیرند

و لباس زنان مردان را پوشیدن حرام است و

ست کن و هر کار مکروه بدست چپ بکن و پوشیدن

است کن و در کندن بپائے چپ و چون سه کس

د نباید که دو کس بهم دیگر سرگوشی کنند و استاده آبخا نکن

ن آئی اول پائے راست بگذار و دخل شدن با چپ

آب ساکن بول و براز مکن العزیز علی الدوام از رسومات

و دیگر امورات مکروہات و حرام احتیاط باید و در مسائل

یز اہل سنت ماند و از پوشیدن کوٹ پتلون

آمده انچه که از شتالنگ از ازار فرود آید در آتش

و بغیر اشتہائے صادق طعام مخور که ضرر دارد و با بقاء اشتہا دست از طعام

باز دار که زام نفس ظاہری و باطنی حفاظت کند و اندرون از طعام خالی ار ثلث تا در و نور معرفت ببینی

و طعام را تنہا مخور که شیطان شریک تو باشد و خاک بر آن خورده که تنہا خوری

و طعام را انتظار مده که بزه کار شوی و طعام را بسیار گرم مخور و از قبضه انگشت
سر انگشت

بخور که برکت دارد۔ و از کناره بخور۔ و از میانه مخور که برکت زایل می شود

و آب را باندازه سه نفس خور که آب حکم طعام دارد۔ زیادتی آب ضرر دارد
دم

و اکثر علت ہا از آب پیدا گردد۔ و معده را از نان و آب تا حلق پُر مکن و

ہمیشه طعام لذیذ مخور۔ که مبادا بدله نعمتہائے بہشت گردد و ہمیشه گوشت مخور

که دل سخت میشود و جامه نازک مپوش ہر که جامه باریک به پوشد دین او

سست گردد **العزیز** اول روز بخواب مرو و آخر روز بخواب مرو

که زیان دارد و اول شب پیش از نماز خفتن بخواب مرو و قیلوله بکن
عشا

● دو چیز را فراموش مساز - اول عبادت - دوم قناعت ● دو چیز دلیل پادشاهی
غفلت و ریزه [illegible] فقیر ● دو چیز آدمی را به سعادت رساند - صحبت با علما و صحبت
با فقرا ● دو چیز بهترین نعمتها است - خُلقِ ملیح - و زبانِ فصیح ● دو چیز نشانِ
بدبختی است - بزرگان را به بدی یاد کردن و خود را از همه بهتر دانستن ●
دو چیز دلیلِ احمقی است - سخنِ زنان شنیدن و از سفلگان توقع داشتن ●
دو چیز دل را روشن سازد - ذکر خدا و کلامِ انبیا (علیهم السلام) ● دو چیز بهتر از همه چیزها است
قبول کردنِ نصیحتِ کبار - و پذیرفتنِ عذرِ گناهگار ● دو چیز از نشانهای بهتر است
طلبِ خوشنودیِ ذو الجلال - و استدامیِ معاشِ حلال ● دو چیز نهایتِ [illegible]
صبر بر بلا - و شکر بر نعما ● دو چیز غنیمت شمر - جوانی پیش از پیری - و صحت
قبل از بیماری ● دو چیز باعث تاریکیِ دل است - کثرت کلام و [illegible] طعام
● دو چیز ملامِ دائمی است - مخدومِ متلون - و خادمِ غیر [illegible] ● دو چیز [illegible]

است ... لباس ... طریقه ... و اصلی

بپوشی تا همراه البنات نشوی ... استقبال ... المسلم ... من تشبه بقوم فهو منهم

هر که با قومی مشابهت پیدا کرد پس او از ایشان خواهد شد

یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سوآتکم وریشا ولباس التقوی

ای فرزندان آدم هر آئینه ما فرود آوردیم بر شما لباسی که بپوشد شرمگاه شما را و آورد بهم جامه زینت را و لباس پرهیزگاری

ذلک خیر **العزیز** هر که زر ندارد عزت دنیا ندارد. و هر که زن ندارد

بی زر همه بهتر است

آسایش تن ندارد. و هر که فرزند ندارد. روشنائی چشم ندارد. و هر که برادر ندارد

قوت بازو ندارد. و هر که این چهار ندارد هیچ غم ندارد **العزیز**

نور چشم آدمی افزون شود از هشت چیز * گر میسر میشود باو نظر کن هر زمان

بر زر و بر مصحف و شیخ کبار و شاه عدل * خط خوب و حسن خوب و سبزه و آب روان

العزیز یاد گیر که حاکم و حافظ و حکیم و حجام و حمام کهنه باید **العزیز**

دو چیز آثار نیکبختی است ترس از رب جلیل. و قناعت بقلیل و دو چیز است

یکی بهتر از آن و دیگرے بدتر از آن در جهان نیست. اول دادن دوم خواستن

صبر بر سوگواری و سه چیز شمرِ شومیت است- کینه در دل داشتن- وحسرت

رد مان خوردن ودر طلوعِ آفتاب خوابیدن و سه چیر بجز سه چیز پایدار نماند

مال بے تجارت- وملک بے سیاست- وعلم بے مباحثت و سه چیز

دعوی آن نکنند- یکی شجاعت- دوم سخاوت- سوم شرافت و سه چیز اختیار کند- نماز

بحضورِ قلب گذاردن- وشب بیداری کردن- وکلام اللہ خواندن و سه چیز نشانِ

کفر است- نفاق بدل نهادن- ومحبتِ دنیا بدل داشتن- وحرام را حلال دانستن

ایعزیز چهار چیز وظیفه باید کرد- صورتِ بندگی- وسیرتِ افگندگی- ودلجوئی

دوستان ونیکوئی با مردمان و چهار چیز موجبِ تزایدِ دولت است- با بدان

نفاق- وبانیکان اتفاق- بادوستان تلطف- وبادشمنان مدارا و چهار چیز چهار چیز را

یاد می آرد- درد تندرستی را- وغم راحت را- وافلاس دولت را- ونافرجامی صحبت را

و چهار چیز علامتِ صاحب دلی است- هنگامِ طیش حفظِ مراتب داشتن وبحقِ هر کس

در نقصان نیفگند- گفتارِ سنجیده- و عملِ پسندیده و دو چیز به حُمق منسوب است

ستایشِ خویش- و اتباعِ بدکیش و دو چیز حافظه را زیاده گرداند- اول صبح برخاستن

و همیشه با وضو بودن و دو چیز شیوهٔ صداقت خلت است- گرفتنِ دستِ دوستی

دوست در پریشانی- و دادنِ مشورتِ نیک در حیرانی ے دوست آن باشد

که گیرد دستِ دوست در پریشان حالی و درماندگی و دو چیز آثارِ نادانی است

قطعِ کلام نمودن و بے محل گفتگو کردن و دو چیز انسان را نام آور میکند- هوشیاری

از کام- و بردباری از عام و دو چیز علامتِ فراست است- دریافتنِ انجامِ امور

و توقف در الزامِ قصور و دو چیز بهتر از همه کارهاست- قول موافقِ آیاتِ قرآن

و فعل مطابقِ حدیث رسولِ سبحان صلی اللہ علیہ و آلہ و اصحابہ وسلم **العزیز**

سه چیز موجبِ عزت است- با پیران خدمت- و با جوانان نصیحت- و با خردان

شفقت و سه چیز مردانِ خدا اختیار میکنند- فقرِ اختیاری- و رضا بقضاءِ الٰہی

و چهار چیز سرمایهٔ سعادت است - وفاداری بر قولِ خود کردن - و در کسبِ

خویش کوشش بلیغ نمودن - و بقدرِ هر یک در تواضع کوشیدن و رازِ دلِ خود

از غیر پوشیدن و چهار چیز خلاصهٔ جمیع عبادات است - وفا نمودنِ عهود

نگاهبانی کردنِ حدود - وصبر بر مفقود - وخوشنودی بر موجود العزیز حق
گم شده احکام حق

بر علمِ خود عمل نمائی علم لدنی داده شوی - وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا اشاره
وآموختیم او را از نزدیک خود علمی -

بسوی اوست و حدیثِ مَنْ عَمِلَ بِمَا عَلِمَ اَتَاهُ اللّٰهُ عِلْمَ مَا لَمْ يَعْلَمْ
هر که عمل کرد به علم خود بدهد خدای تعالیٰ آن علم که ندانسته بود

شاهد بدوست علمِ باطن همچو مسکه علمِ ظاهر همچو شیر کے بود بی شیر مسکه کی بود بی پیر

چه خوش گفته در سفته روزها باید تا یک پنبه دانه زاب و گل

شاهدی را حلّه بخشد یا شهیدی را کفن ماه ها باید که تا یک نطفه آب اندر شکم

صفدری خیزد بمیدان یا عروسی انجمن سالها باید که تا یک کودک از روی خ

عالم دانا بود یا شاعرِ شیرین سخن قرنها باید که تا صاحبدلی پیدا شو

لمہ کفر نگفتن۔ و دلِ کسی رنجیدہ نساختن۔ وعیب مردم فاش نکردن و چہار چیز کہ مردم

زار تکابِ آن منفعل میشوند سخنِ بے محل گفتن۔ وصحبت با بدان داشتن۔ وجنگ

ا مہتران نمودن۔ وحقارتِ علما و فقرا کردن و چہار چیز را چہار دزد اند۔ مال را

سرقت۔ وشعور را جاہلیت۔ وعلم را نخوت۔ ومحبت را قرض کانَ اَلْقَرضُ

قرض

مِقْرَاضُ الْمَحَبَّۃِ و چہار چیز آدم را ضعیف میکند۔ دشمن بسیار و قرضِ بسیار

مقراض محبت است

و پریشانی روزگار۔ ومخالفتِ پروردگار و چہار چیز چہار چیز را برباد میکند۔ ناشکری

نعمت را۔ و بیدادی دولت را۔ وغرور عزت را۔ وخندگی حکمت را و چہار چیز

متیجِ حیاتِ مستعار است۔ ثنائے بزرگان۔ ودعائے درویشان۔ ونوازشِ

سلطان۔ ودیدن دوستان و چہار چیز باز نتوان یافت۔ عمرِ گذشتہ۔ وسخن گفتہ

وتیرِ جستہ۔ وقضائے رفتہ برلبِ جوی نشستہ گذرِ عمر بہ بین کین اشارت زجہانِ گذران

مارا بس از دستِ رفتہ ہیچ نیاید بہیچ حال ہر چند انکہ او فغان کند وجا مہا درو

و ناکرده کرده مشمر و با بزرگان مزاح مکن و عوام را گستاخ مکن و یاران

مسخر

گفتگو مکن و کار امروز به فردا مگذار و جنگ گذشته یاد مکن و مال خود

به کسی منمائی و مال مردم و عقل خویش را زیاده مشمار و اندک خود را بهتر از

بسیاری دیگران دان و در فاژه دست بر دهن بدار و پیش مردم

بجائی

خمیازه مکش و در بینی انگشت و از آن خلال دندان در پیش مکن

انگذار

ع خواهی نشوی رسوا همرنگ جماعت شو و کیفیت سماعی بلا تحقیق پیش

کسی مگو ع شنیده کی بود مانند دیده و بعیب خود بینا باش و از عیب کسان محجّ

و استاد شفیق را غنیمت دان و آب دهن و بینی به بلند آوازی انداختن

خلاف تهذیب شمر و نمّامی و غمّازی حتی از چشم و ابرو مکن و از قهقهه

وخنده با صدا حذر کن و سخن گفته مکرر مگو و مشنو و خود را مثل زنان میارا

ع ثنای خود بخود کردن نه زیبد مرد عاقل را و خلوت را بر جلوت ترجیح ده

پدید در خراسان یا اویس اندر قرن العزیز در هر کار نیک اول بسم الله

بگو که هیچ کاری بی بسم الله برکت ندارد و در آن کار شیطان شریک تو باشد

پس در ابتدای هر امر بسم الله و در انتهایش الحمد لله و بنا بر دفع ذنوب

استغفر الله و بر هر مصیبت انا لله بگو ذٰلک فضل الله یؤتیه من یشاء

والله ذو الفضل العظیم العزیز آنچه گوئی نخستین بر آن عمل نمائی و

چون گفتی ولیش بیار و قدر مردم بدان و دوست را بسود و زیان امتحان کن

و بر زن و اسپ و شمشیر اعتماد مکن و خدمت مهمان بقدر امکان ادا کن و

مهمان را کار مفرما و پیش مهمان بر کسی خشم مکن و نگاه که در آئی چشم و زبان را

نگاهدار و دل و تن و جامه پاک دار و فرزندان خود را علم و ادب و سواری اسپ

و تفنگ زدن بیاموز و همه خواهشهای اولاد بانجام مرسان و بلا اندیشه

کار مکن مدبرانه کار کن و جوانمردی اختیار کن و نه آموخته استادی مکن

حکت بسم اللہ الرحمن الرحیم بدانکہ بدی با بدان سبکساریست و نیکی با نیکان خرجاریست
آر باید تجالت برو
و نیکی با بدان کار عبداللہ انصاریست رباعی از داده چه بهتر است گفته که طعام

ناداده چه بهتر است گفته دشنام ؛ وز خورده چه بهتر است گفته که غضب

ناخورده چه بهتر است گفته که حرام ایضاً قطعه یاد داری که وقت زادن تو

همه خندان بدند و تو گریان ؛ آنچنان زی که وقت مردن تو ؛ همه گریان بوند تو خندان

چنان زندگانی کن اندر جهان ؛ که چون مرده باشی نگویند مرد

خیرے کن اے فلان و غنیمت شمار عمر ؛ زان پیشتر که بانگ بر آید فلان نماند

ایضاً گفته می شود که روزے پیغمبر ما علیه الصلوٰة والف الف السلام

با همه یاران خود بدولت خانه امیر المومنین حضرت علی کرم اللہ وجهه

آمدند حضرت علی رضی اللہ تعالی عنه ما حضر یک طاس روشن پر از عسل حاضر

نمودند چون حضرت رسالت پناه صلی اللہ تعالی علیه و آله و اصحابه وسلم بر طاس

و با ناشناخته به سفر مباش و کم از کسی سفه نکنند و به بدی کسان

هم داستان مشو و بغم کسان شادی مکن که اگر بمرد تد و جاست شادمانی نیست

که زندگانی ما نیز جاودانی نیست و مردگان را بجز نیکی یاد مکن و فتنه انگیزی

مکن و مصلح مردم باش والصلح خیر - و نان خود بر دستر خوان دیگران مخور

صلح کاری بهتر است

و تنها پیش مردم مخور و از دشمن دوست را حذر کن و در راه از بزرگان

پیش مرو و از آستین بینی پاک مکن و پیش از وقت و بیش از قیمت

مخواه ع ره دیده بر دار اگرچه دور است و با مست و دیوانه سخن مگو و

با او باش و خیره سران بر سر کوچه منشین و زیر درخت ثمره دار بول و براز

مکن و عجلت بکار ها مکن الا بضرورت ع مفتون معاش خود نمی باید بود

ع مغرور بعقل خود نمی باید بود ع با مردم نیک بد نمی باید بود و هر که

از خدا تعالی نترسد از و بترس و آزموده را اگر میازما - من جرب المجرب

کسیکه آزموده شده را

عرض کردند۔ کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیک وسلم۔ مہمان ازین طاس روشن تر

و خدمتِ مہمان ازین عسل شیرین تر۔ و مہمان را راضی داشتن ازین موی باریک تر

و بعدہ حضرت رسولِ مقبول علیہ الصلوٰۃ والسلام بجانب حضرت فاطمۃ الزہرا

رضی اللہ تعالیٰ عنہا التفات فرمودند کہ شما ہم چیزے بگویید۔ بادائی تمام گزارش نمودند

کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیک وسلم۔ زنان را حیا ازین طاس روشن تر۔ و

چادر بہ روئے ایشان ازین عسل شیرین تر۔ و خود را از چشم نامحرم نگاہداشتن

ازین موے باریک تر۔ و بعد ازان پیغمبر ما صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم فرمودند

کہ ما ہم چیزے بگوییم۔ کہ معرفت ازین طاس روشن تر۔ و شنیدن معرفت ازین

عسل شیرین تر۔ و نگاہداشتن معرفت در دل ازین موے باریک تر۔ و بعد ازان

حضرت جبریل علیہ السلام در رسید کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیک وسلم من ہم چیزے

بگوییم کہ راہِ خدا تعالیٰ ازین طاس روشن تر۔ و رفتن در راہِ خدا تعالیٰ ازین عسل شیرین تر

وعسل نظر فرمودند۔ گفتند۔ کہ عجب طاس روشن پُر از عسل و بروے موئے باریک

افتادہ است۔ بہ یارانِ خویش فرمودند۔ کہ ہر یک تشبیہ این طاس و عسل و موے

بدہند۔ و رو بجانب حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ آوردند۔ چنانچہ حضرت

صدیقِ اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفتند۔ کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیک وسلم۔ مردِ دیندار

ازین طاس روشن تر۔ و ایمان دردلِ وے ازین عسل شیرین تر۔ و ایمان آخر باخود

بردن ازاین موی باریک تر۔ و حضرتِ عمر ابنِ خطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ عرض کردند

کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیک وسلم۔ پادشاہی ازین طاس روشن تر۔ و مملکت

اعنی حکومت پادشاہی ازین عسل شیرین تر۔ و در مملکت عدل کردن ازین موے

باریک تر۔ و حضرتِ عثمان ابن عفان رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفتند کہ یا رسول اللہ

صلی اللہ علیک وسلم۔ علمِ دین ازین طاس روشن تر۔ و خواندنِ علم ازین عسل

شیرین تر۔ و عمل کردن بر علم ازین موے باریک تر۔ حضرت علی کرم اللہ وجہہ

القصه ... چند کلمه که گفته شد گوش بده و شعر بشنوی و یادگیری و بدان عمل نمائی

بلاشک ... أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ

جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۝

و به دیگران هم ... ثواب بسیار یابی

مناجات ... حضرت قاضی الحاجات

تو آن رفیع مکانی که ساکنان فلک ... آستان تو دارند میل دربانی

چه احتیاج به پیش تو راز دل گفتن ... که حال خسته دلان را تو خوب میدانی

شناختن راهِ خدا تعالیٰ ازین موی باریک تر۔ بعد از آن از حضرت جل و علا وحی آمد
یا محمد بهشت ازین الماس روشن تر۔ و نعمت بهشت ازین عسل شیرین تر۔ و گذشتن
بندگان بر پل صراط ازین موی باریک تر۔ **العزیز** این حکایت در الٰهی نامه
مصنفهٔ حضرت شیخ فرید الدین عطار رحمة الله علیه چه خوب نگاشته است

یکی ترسا مسلمان گشت پیروز ❊ همی خوردن شد آن جاہل دگر روز
چو مادر مست دید او را ز وردی ❊ بگفت ای پسر آخر چه کردی
که شد آزرده عیسیٰ زود از تو ❊ محمد نا شده خوشنود از تو
مخنث وار رفتن ره نکو نیست ❊ که هر رعنا مزاجی مرد او نیست
بمردی رَو در آن دینی که هستی ❊ که نامردیست در دین بت پرستی

العزیز اگر قدری عقل هست همین قدر بس است هدیٰ و ذکریٰ لاولی الالباب۔ انظر الیٰ ما قال ولا تنظر الیٰ من قال۔ خذ ما صفا ودع ما کدر۔

...هنا وأكرمنا ولا تهنا وأعطنا ولا تحرمنا

...فزا و بزرگی ده ما را و اهانت نفرما و عطا کن ما را و محروم نفرما

...علینا وارضنا وارض عنا

...ما را گمراه مکن و راضی شو از ما و خوشنود شو۔

وكفر عنا سيئاتنا وتوفنا مع الابرار

...ن ما را و دور کن از ما بدیهای ما را و بمیران ما را با نیکوکاران

...نا على رسلك ولا تخزنا يوم القيامة

...آنچه وعده کرده بر زبان رسولان خود و رسوا مکن ما را روز قیامت

إنك لا تخلف الميعاد

...هر آئینه تو خلاف وعده نمی کنی

...عالم ظاہر و باطن زمانہ و فاضل یگانہ

...ل اولانا مخدومی و مرجعی سیدی و سندی

...ی حافظ قاری و اعظ عارف باللہ سید عم

...ہا و حسینی القادری حیدرآبادی مدظلہ العالی انیکہ

قطعه

توخود دانی اے خالقِ کبریا ٭ ترا گر نگویم بگویم کرا

ترا همچو من بیش از بیشتر ٭ مرا تو یکے قصه بس مختصر

رباعی

اے آنکه ترا جود و سخا می زیبد ٭ مارا گنه و جرم و خطا می زیبد

من با تو نگویم که بمانیکی کن ٭ با ما همه آن کن که ترا می زیبد

رباعی

یا رب ز تو آنچه من گدا می خواهم ٭ افزون ز هزار پادشا میخواهم

هر کس ز درِ تو حاجتِ می طلبد ٭ من آمده ام از تو ترا میخواهم

رَبَّنَا اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ

خدایا راه راست مارا بنما اے پروردگارا بیامرز مرا و مادر و پدر مرا و مسلمانان را

يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ۝ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي

روزیکه قایم شود حساب۔ اے زنده اے قایم وارنده بواسطه رحمتِ تو مدد می جویم۔ درست فرما

كُلَّهُ وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ ۝ اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْئَلُكَ

کل حالاتِ مرا۔ و مگذار بر نفس من یک چشم زدن یا الله طلب میکنیم

حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنَا إِلَى حُبِّكَ

از تو محبت ترا و محبتِ آنکس که ترا دوست دارد و محبت آن عمل که مارا بسوئے حبِ تو نزدیک کند

وَاجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ إِلَى الْعَطْشَانِ ۝

و بساز محبت ترا محبوب تر نزد ما از آب سرد که نزد تشنگان باشد

کوشش قاضی جانب شاہ کند ۔ چو آیان رضایش مالک و معبود ہستی مبارک عیش با

تکوین و وجود ے اوست ایجاد جہان را واسطہ ۔ درمیانِ خلق و خالق رابطہ ۔ علتِ

غائی زادہ این فکان ۔ نیست غیر از ذاتِ آن صاحب قران ۔ شکلِ جمالش در دنیا نباید

اَنَا اَمْلَحُ وَ اَخِیْ یُوْسُفُ اَصْبَحُ ارشاد گردید ے اَلَا کُلِّ حُسْنٍ لَوَجْہِ اَشْبَاہٌ کہ
ے ہر حسنے تشبیہ خود دارد ۔

وَلَا نَظِیْرَ لِمَنْ اَھْوَاہُ اِلَّا ھُوَ ۔ ے زنانِ مصر بہ ہنگامِ جلوہ یوسف
لیکِ تو خود نظیر خود شدہ ؛

زروی بے خودی از دستِ خویش بریدند ۔ مقرر است کہ دل پارہ پارہ میکردند

اگر جمالِ تو اے دل نواز میدیدند ۔ شاہا ! گدایان و خاکساریم تشنۂ دیداریم

برائے شربت وصال بیقراریم ۔ ہمین یک تمنا میداریم ے مفلسانیم آمدہ در کوئی تو

شَیْئًا لِلّٰہِ از جمالِ روئے تو ۔ دست بکشا جانب زنبیلِ ما ۔ آفرین بر دست

بر بازوی تو ۔ اگرچہ از مدینۂ طیبہ دورم لیکن از تصورِ تو مسرورم ۔ رباعی

درخواب ہمیشہ با خیالِ تو خوشم ۔ و بیدارم بخط و خالِ تو خوشم ۔ القصہ چہ در

الحمد لله رب العالمین والصلوٰة والسلام علیٰ رسولہ سیدنا محمد وعلیٰ آلہ وصحبہ اجمعین

ز حمد گفتن زبان قاصر ۔ و برائے نذر دادن جان حاضر ۔ این جانِ عاریت کہ بحافظ

سپرده دوست ٭ روزے رخش بہ بینم و تسلیم وے کنم ۔ اگر جان قبل طلب نذر نمیدہی

جبراً و قہراً مقبوض میشوی ۔ جان بجانان ده وگرنہ از تو بستاند اجل ٭ خود تو منصف

باش حافظ این نکو یا آن نکو ٭ خداوندا جان ملکِ تست بہ تو نذر دادن محال لیکن

بدستِ قدرتِ خود قبض نمائی از فضل و نوال **رباعی** غازی بہ شہادت اندر

تک و پوست ٭ غافل کہ شہید عشق فاضل تر از وست ٭ در روزِ قیامت این

بآن کے ماند ٭ کین کشتہ دشمنست و آن کشتہ دوست ٭ و درود نامحدود

نثار بر احمدِ مختار سید ابرار ۔ صلی اللہ وسلم علیہ وعلیٰ آلہ مادام اللیل والنہار کہ

وما ارسلناک الا رحمۃ للعالمین در شانِ او انا ارسلناک شاہداً ومبشراً ۔ بیانِ او **مثنوی**

نفرستادیم شما را مگر رحمت برای عالم — بے شک فرستادیم شما را گواہ و خوشخبری دہندہ

در نظر بودش مقاماتُ العباد ٭ لاجرم نامش خدا شاہد نہاد ٭ گر ہزاران مدعی سر بر زند

يَسْئَلُوْنَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ ۔ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ خَلَقَ الْاِنْسَانَ فِىْ اَحْسَنِ تَقْوِيْمٍ ۔ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى رَسُوْلِهِ خَصَّهٗ بِالْخُلُقِ الْعَظِيْمِ

امّا بعد ۔ این عجیب و غریب قاعدہ دریافتن غرہ قمری ہر ماہ تا سنہ ۱۳۳۵ ہجریہ کہ جمع نمائی اعداد سنہ مطلوب ۔ معائنہ کنی تحت روزہا مندرجہ اش ۔ بر اعداد مجتمع و رقم ہر قوم است یعنی ماہ مطلوب باشد ۔ مثلاً اگر غرہ محرم سنہ ۱۳۲۲ دریافت نمائید پس جمع کنند ہر دو ہندسہ ہا زیر محرم و سنہ ۱۳۲۲ ، ۶ و ۶ حاصل جمع ۱۲ میشود ۔ بر ہندسہ ۱۲ پنجشنبہ نگاشتہ است ہمان روز غرہ محرم سنہ ۱۳۲۲ ہجری است و بس قس علیٰ ہذا ۔ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ

خدا دانا تر است

۱۳۱۰	۱۳۱۱	۱۳۱۲	۱۳۱۳	۱۳۱۴	۱۳۱۵	۱۳۱۶	۱۳۱۷	۱۳۱۸	۱۳۱۹	۱۳۲۰	۱۳۲۱	۱۳۲۲
۴	۲	۶	۴	۱	۵	۳	۷	۴	۲	۶	۴	۱
۱۳۲۳	۱۳۲۴	۱۳۲۵	۱۳۲۶	۱۳۲۷	۱۳۲۸	۱۳۲۹	۱۳۳۰	۱۳۳۱	۱۳۳۲	۱۳۳۳	۱۳۳۴	۱۳۳۵
۵	۳	۷	۴	۲	۶	۴	۱	۵	۳	۷	۴	۲
محرم	صفر	ربیع الاول	ربیع الثانی	جمادی الاول	جمادی الثانی	رجب	شعبان	رمضان	شوال	ذیقعدہ	ذی الحجہ	کبیسہ
۶	۱	۲	۴	۵	۷	۱	۳	۴	۶	۷	۲	۵
یکشنبہ	دوشنبہ	دوشنبہ	سہ شنبہ	سہ شنبہ	چہارشنبہ	چہارشنبہ	پنجشنبہ	پنجشنبہ	جمعہ	جمعہ	شنبہ	شنبہ
۸	۲	۹	۳	۱۰	۴	۱۱	۵	۱۲	۶	۱۳	۷	۱۴

ماہ محرم زر بہ بین اندر صفر بین آئینہ ❁ اول ربیع آب روان آخر غنم اے مہ نگر

اول جمادی نقرہ بین پیر بہ بین در آخرین ❁ ماہ رجب مصحف بہ بین شعبان گیاہ سبز تر

شمشیر در رمضان نگر شوال جامہ سبز بین ❁ ذیقعدہ بینی کودکے ذی حجہ دختر خوب تر

چه در بیداری ؛ اے مردمِ دیده باجمالِ توخوشم ؛ اما بعد میگوید فقیر الی الله

ورسوله الهادی محمد عمر الحسینی القادری کان الله له که این کتاب را از

اول تا آخر دیدم- اکثر مضامینِ احادیث را ظاهر و باهر دیدم- از آیاتِ قرآنی نو رنگ

علے نو رگشته- واشعارِ آبدار حسبِ موقع برجسته- از درازی مُمل واختصار

مُخل مبراست- لفظ قلیل کثیر المعنی است- دلِ زنگ آلود از خواندنش

پاک میگردد- ووقتِ مطالعه برلب آه و دیده نمناک میگردد- چرا همچنین نباشد

ترجمه در دیگ است از کفچه در آید- چونکه مصنفِ این صاحبدل وعالمِ باعمل است

دراحیای سنتِ نبوی بی بدل است- نورِ حال بر قال هویدا شد- جمالِ باطن بظاهر پیدا شد

خداوندا ما باهم عقدِ حبِ تو بسته ایم- واز طریقهٔ علیهٔ قادریه وابسته ایم- امید واریم که

روزِ قیامت همراهِ پیرانِ کبار محشور گردانی- واز دیدارِ خود در دنیا وآخرت مسرور گردانی

آمین آمین آمین- تحریر فی التاریخ ۲۱- ذیقعده ۱۳۸۳ھ روز چهارشنبه مقام قرنطینهٔ کامران جزیرهٔ عز

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِمُؤَلِّفِهٖ وَلِقَارِيْهِ وَلِكَاتِبِهٖ

خدایا مؤلف و قاری و کاتب این را

وَارْحَمْهُمْ وَاجْعَلْهُمْ مِنَ الْمَحْشُوْرِيْنَ فِيْ زُمْرَةِ النَّبِيِّيْنَ

مغفرت فرما و برایشان رحم کن و ایشان را بروز قیامت از فضل خود بزمرهٔ پیغمبران

وَالصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصّٰلِحِيْنَ وَالْمُقَرَّبِيْنَ

و صدیقان و شهدا و صالحین و مقربین محشور فرما

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِفَضْلِكَ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيْمُ اٰمِيْنَ اٰمِيْنَ

ای مهربان در دنیا و بخشنده در آخرت این دعا را قبول فرما

يَا رَبَّ الْعَالَمِيْنَ

ای پروردگار عالم

هر که بیند و عا طمع دارم زانکه من بندهٔ گنهگارم

تمت تمام شد کار من نظام شد

نقشهٔ دریافت فاصلهٔ درمیانی اضلاعِ ممالک محروسهٔ سرکار عالی بخطِ مستقیم بشمارِ

میل مرتبهٔ مولف بزمانه عملداری ٹپه خانجات سرکار عالی۔

صوبهٔ اورنگ آباد — صوبهٔ گلبرگه — صوبهٔ ورنگل — صوبهٔ بیدر

بلدهٔ فرخنده بنیاد حیدرآباد	بلده																
بلدهٔ خجسته بنیاد اورنگ آباد	۳۴۶	[illegible]															
ضلع بیڑ	۲۱۹	۴۲	[illegible]														
ضلع ناندیڑ	۱۵۰	۱۴۴	۱۰۸	[illegible]													
ضلع پربهنی	۱۶۸	۱۰۵	۴۲	۳۴	[illegible]												
ضلع گلبرگه	۱۱۱	۲۱۰	۱۳۸	۱۳۳	۱۳۸	[illegible]											
ضلع رایچور دوآبه	۱۱۱	۲۹۶	۲۲۵	۲۱۰	۲۲۵	۸۶	[illegible]										
ضلع لنگسگور	۱۵۹	۲۸۴	۲۱۰	۲۳۱	۲۲۵	۸۶	۵۶	[illegible]									
ضلع نلدرگ مقام کچهری دهاراسیون	۱۶۹	۱۴۳	۹۰	۱۱۱	۹۰	۸۱	۱۶۲	۱۵۰	[illegible]								
ضلع ورنگل	۸۶	۳۱۵	۲۴۶	۱۶۸	۲۰۸	۱۹۲	۱۹۸	۲۴۷	۲۴۰	[illegible]							
ضلع نلگنڈه	۴۰	۳۳۲	۲۶۴	۱۹۸	۲۳۱	۱۶۵	۱۴۴	۱۹۸	۲۳۱	۴۳	[illegible]						
ضلع محبوب نگر	۵۴	۲۸۱	۲۱۹	۱۶۶	۱۹۸	۹۰	۵۶	۱۰۸	۱۶۵	۱۳۹	۹۰	[illegible]					
بلدهٔ محمدآباد بیدر	۶۵	۲۰۲	۱۴۴	۸۶	۱۰۸	۹۲	۱۳۴	۱۶۵	۱۰۲	۱۳۸	۱۳۳	۹۰	[illegible]				
ضلع میدک مقام کچهری سنگاریڈی	۳۴	۲۴۹	۱۸۳	۱۱۶	۱۴۶	۸۶	۱۱۱	۱۲۹	۱۲۱	۱۰۵	۹۰	۴۳	۶۳	[illegible]			
ضلع ایلگندل مقام کچهری کریمنگر	۸۶	۲۶۰	۲۴۴	۱۴۰	۱۶۹	۱۶۳	۲۰۱	۲۴۰	۲۱۹	۶۳	۹۴	۱۳۲	۱۱۸	۹۳	[illegible]		
ضلع اندور	۹۶	۲۰۲	۱۴۴	۴۳	۱۰۳	۱۱۸	۱۸۳	۲۱۰	۱۳۳	۱۰۸	۱۳۸	۱۳۸	۹۶	۶۵	۴۳	اندور	
عادل آباد عملداری	۱۶۵	۲۱۰	۱۹۳	۸۶	۱۳۰	۲۰۳	۲۴۱	۲۸۵	۱۶۵	۱۳۸	۱۹۵	۲۱۰	۱۸۱	۱۲۷	۹۶	۶۵	[illegible]

نوشتم آنچه دیدم درکتاب ❊ عاقبت والله اعلم بالصواب

التماس

این مختصر مجموعه محض بغرض نفع رسانی عام مطبوع و شائع نموده از قید رجسٹری مستثنی و آزاد

کرده بمقتضای خاطر آن نیست که از بیع و شراء متمتع شوم. بدانست ناقص بلحاظ تعداد

درخواستهای بیحد چندانکه بتقسیم نسخه ها می رسد که خارج از امکان خود یافتم و نه چندان

استطاعتی ست که بالذات بتقسیم عوام بپردازم. پس چند صد نسخه طبع نموده بغرض منافعه

بر قیمت جنس کاغذ و اجرت طبع بغرض تقسیم فراهم داشته ام. تا آنکه خریدش مستعد هستند بترسیل رقم نقد

فی نسخه (۱۲) از بنده ضعیف طلب فرموده مطالعه نمایند و مولف را بدعای خیر فراموش نسازند

تحریر فی التاریخ ۲۷ رجب المرجب سنه ۱۳۱۹ هجری نبوی صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم

راقم

منیجر دارالطبع سرکار عالی و منتظم مسجد حاجی کمال محله راجه راو رنبه بهادر